

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 7.7.2010
COM(2010)365 galīgā redakcija

ZAĻĀ GRĀMATA

Ceļā uz atbilstīgām, noturīgām un drošām Eiropas pensiju sistēmām

SEC(2010)830

ZAĻĀ GRĀMATA

Ceļā uz atbilstīgām, noturīgām un drošām Eiropas pensiju sistēmām

1. IEVADS

Atbilstīgs un noturīgs ienākums no pensijām ES pilsoņiem pašlaik un nākotnē — tā ir Eiropas Savienības prioritāte. Sasniegt šos mērķus Eiropā, kas noveco, — tas ir lielākais izaicinājums. Lielākā daļa dalībvalstu ir centušās tam sagatavoties, izmantojot pensiju reformas.

Nesenā finanšu un ekonomikas krīze ir pastiprinājusi un paplašinājusi demogrāfiskās novecošanas tendences spēcīgo ietekmi. Šķēršļi ekonomikas izaugsmei, valstu budžetiem, finanšu stabilitātei un nodarbinātībai ir kļuvuši vēl izteiktāki un radījuši neatliekamību koriģēt pensionēšanās pasākumus un to, kā cilvēki uzkrāj tiesības uz pensijām. Krīze ir atklājusi, ka jāveic vairāk, lai uzlabotu pensiju shēmu efektivitāti un drošību¹, kuras ne vien nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi vecumā, bet arī ir atbildība par dzīves laikā paveikto.

Komisijas priekšsēdētājs Žozē Manuels Barozu savās politikas pamatnostādnēs šai Komisijai uzsvēra, ka sociālās kohēzijas stiprināšanā liela nozīme ir atbilstīgām un noturīgām pensijām:

“Miljoniem eiropiešu ir pilnībā atkarīgi no pensijām. Krīze ir atklājusi attiecībā uz pensiju sistēmām izmantotās Eiropas pieejas nozīmību. Tā ir uzskatāmi parādījusi, ka pensiju līmeņi, kas katrā dalībvalstī ir atšķirīgi, ir savstarpēji atkarīgi un ka liela nozīme ir kopējām ES pieejām maksātspējas un sociālās atbilstības jomā. Krīze turklāt ir uzsvērusi, ka pensiju fondi ir būtiska finanšu sistēmas daļa. Mums jānodrošina, lai pensijas kalpotu paredzētajam mērķim — sniegt maksimālu atbalstu esošajiem un nākamajiem pensionāriem, ieskaitot neaizsargātākās grupas.”

Dalībvalstis ir atbildīgas par pensiju nodrošināšanu. Šajā Zaļajā grāmatā nav aplūkoti jautājumi par dalībvalstu priekšrocībām pensiju jomā vai sociālo partneru lomu, un tajā nav rosināts uzskatīt, ka ir kāds “ideāls”, universāls un visām pensiju sistēmām piemērots modelis. Attiecībā uz šo galvenais ir paaudžu solidaritātes un valstu solidaritātes principi. Valstu pensionēšanās sistēmu pamats ES līmenī pamats ir darbību kopums no politikas koordinēšanas līdz regulēšanai. Dažu kopīgu jautājumu risināšanā, piemēram, iekšējā tirgus darbība, Stabilitātes uz izaugsmes pakta noteikumi vai saskaņības nodrošināšana starp pensiju reformām un stratēģiju *Eiropa 2020*, nepieciešama saskaņota rīcība. Pilsoņiem un sociālajai kohēzijai ir izšķirīgas stabilas un atbilstīgas pensiju sistēmas, kas personām pēc pensionēšanās dod iespējas samērīgā mērā nodrošināt atbilstīgu dzīves līmeni. Valsts pensiju izdevumu ietekme uz valsts finansēm vienā dalībvalstī var gūt spēcīgu rezonansi citās dalībvalstīs. ES politikas koordinēšana pensiju jomā ir izrādījusies lietderīga un vajadzīga, lai gūtu progresu dalībvalstu līmenī. Pensiju fondi ir neatņemama finanšu tirgu sastāvdaļa, un to uzbūve var veicināt vai kavēt brīvu darbaspēka pārvietošanos vai kapitāla apriti.

Pēc desmitgadē veiktajām reformām, ar ko lielākajā daļā dalībvalstu grozīja pensiju sistēmas, pašlaik ir radusies nepieciešamība šajā jomā rūpīgi pārskatīt ES regulējumu. Demogrāfiskā

¹ Arī Eiropas Parlaments iesaistās politiskā diskusijā par krīzes laikā gūto pieredzi, un tā notiek Finanšu, ekonomikas un sociālās krīzes speciālās komitejas paspārnē.

novecošana ir noritējusi ātrāk nekā iepriekš prognozēts, un nesenajai finanšu un ekonomikas krīzei bija dramatiskā ietekme uz budžetiem, kapitāla tirgiem un uzņēmumiem. Turklāt ir bijušas nopietnas strukturālas pārmaiņas, piemēram, jaunas svārstības paaudžu attiecībās, pārejas no paaudžu solidaritātes shēmām uz fondētajām pensijām un lielāka skaita risku pāreja uz personām. Ar Zaļo grāmatu, izmantojot plašu un savlaicīgu apspriešanos, tiek sākota Eiropas līmeņa diskusija par galvenajām problēmām, kas skar pensiju sistēmas, un par to, kā ES var atbalstīt dalībvalstu centienus nodrošināt atbilstīgas un noturīgas pensijas.

Šajā Zaļajā grāmatā ir izmantota integrēta pieeja, skarot ekonomikas, sociālo un finanšu tirgus politiku, un atzītas saiknes un sinerģijas starp pensijām un vispārējo stratēģiju *Eiropa 2020*, kas paredzēta viedai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Tajā ņemts vērā Ekonomikas politikas komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas veikums. Padome (*ECOFIN* un *EPSCO*) savā 2010. gada 7.–8. jūnija sanāksmē norādīja uz Kopīgo starpposma ziņojumu². Mērķis veidot atbilstīgu un noturīgu ienākumu no pensijām, izmantojot pensiju reformas, un stratēģijas *Eiropa 2010* mērķi savstarpēji viens otru pastiprina. Stratēģijā *Eiropa 2010* ir akcentētas pilnīgāka un labāka nodarbinātības kvalitāte un pozitīvas pārejas: darba ņēmējiem (sievietēm un vīriešiem) tās ir vienlīdz izšķirīgas, lai uzkrātu tiesības uz pensiju. Tajā izvirzītais mērķis — 75 % nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 55 līdz 65 gadiem — ir ievērojami augstāks par pašreizējo. Novēršot trūkumus pensiju atbilstībā, kas var būt ievērojams gados vecāku cilvēku nabadzības iemesls, turklāt iespējams sekmēt virzību ceļā uz stratēģijā *Eiropa 2020* iekļauto mērķi — mazināt nabadzību. Ar daudzās jomās esošajiem politikas virzieniem iespējams mazināt nabadzību vecumā, un tas, savukārt, veicina atbilstības uzlabošanu, tādējādi papildinot pensiju reformas. Pārējie mērķi ir vērsti uz vienotā tirgus izveides pabeigšanas posmā konstatēto vājo punktu pārvarēšanu, piemēram, padarīt drošāku un integrētāku iekšējo finanšu produktu tirgu un ES sekmēt visu darba ņēmēju³ un pilsoņu mobilitāti⁴. Savukārt, ar pensiju reformām tiks sekmēta virzība ceļā uz stratēģijas *Eiropa 2020* mērķiem nodarbinātības un ilgtermiņa ilgtspējīgu valsts finanšu jomā. Turklāt pensiju produktu iekšējā tirgus izveides pabeigšana tieši ietekmē ES izaugsmes potenciālu un tādējādi tieši tiek veicināta virzība ceļā uz stratēģijas *Eiropa 2020* mērķiem.

2. GALVENĀS PROBLĒMAS

2.1. Demogrāfiskā novecošana

Ir labi zināms, ka Eiropa saskaras ar lielām demogrāfiskajām problēmām⁵, un mēs esam nonākuši kritiskā posmā, jo tās paaudzes, kuras pirmās iezīmēja dzimstības pieaugumu,

² Ziņojums pieejams http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm, skatīt Padomes secinājumus http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114988.pdf.

³ Ieskaitot augstas mobilitātes darba ņēmējus, piemēram, pētniekus; skatīt Padomes 2010. gada 2. marta secinājumus: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/113121.pdf.

⁴ Komisija sniegs ziņojumu par pilsonību 2010. gadā, kurā aplūkos pilnu ES pilsoņu dzīves ciklu, pievēršoties šādiem jautājumiem: i) šķēršļi efektīvai pilsoņu tiesību izmantošanai, ieskaitot tiesības uz brīvu pārvietošanos; ii) paredzētie risinājumi, lai novērstu šos šķēršļus, vienlaikus izstrādājot attiecīgu rīcības plānu.

⁵ Komisijas 2009. gada 29. aprīļa paziņojums “Kā risināt ES iedzīvotāju novecošanas ietekmi” (2009. gada ziņojums par novecošanu) un Komisijas darba dokuments “Ziņojums par demogrāfisko situāciju 2008. gadā. sociālo vajadzību apmierināšana sabiedrības novecošanas apstākļos” (SEC (2008) 2911).

pašlaik tuvojas pensijas vecumam, un paredzams, ka Eiropas darbaspējīgo iedzīvotāju skaits no 2012. gada sāks samazināties.

Cilvēka maksimālā dzīves ilguma palielināšanās, salīdzinot ar senākiem laikiem, ir milzīgs sasniegums. Pēdējos 50 gados cilvēka dzīves ilgums ES ir palielinājies apmēram par pieciem gadiem. Jaunākās demogrāfiskās prognozes⁶ liecina, ka līdz 2060. gadam iespējamais dzīves ilguma palielinājums būtu apmēram septiņi gadi. Šis fakts un zemais dzimstības līmenis izraisīs dramatiskas pārmaiņas iedzīvotāju vecumsastāvā (skatīt 1. attēlu). Tādējādi demogrāfiskās slodzes koeficients divkārsosies: ja pašlaik attiecība starp cilvēkiem darbaspējīgā vecumā un personām vecuma grupā virs 65 gadiem ir četri pret vienu, tad līdz 2060. gadam šī attiecība būs tikai divi pret vienu (skatīt 2. attēlu).

Turklāt darba tirgos ilgu laiku vērojamas vēl citas tendences: personas pilna laika darba dzīvi sāk vēlāk, jo ir palielinājusies vajadzība pēc izglītības, bet agrāk aiziet pensijā darba tirgus vecuma struktūras un noteicošo politikas virzienu dēļ. Tomēr tendence liecina, ka pirmstermiņa pensionēšanās ir sākusi mainīties — lielākā daļa cilvēku, īpaši sievietes, joprojām aiziet no darba tirgus ievērojami agrāk, nesasniedzot pensionēšanās vecumu, kas parasti ir parasti 65 gadi (skatīt 6. un 7. attēlu), tādējādi akcentējot dzimumu aspektu.

Pašlaik vērojamās tendences liecina, ka situācija nav pārlicinoša. Ja vien neveidojas situācija, ka, palielinoties dzīves ilgumam, cilvēki ilgāk paliek darba tirgū, vai arī, iespējams, jārisina pensiju atbilstības jautājums, vai arī var pieaugt noturīgām pensijām paredzētie izdevumi. Krīze ir saasinājusi demogrāfiskās problēmas, kas likumsakarīgi mazinās ekonomikas izaugsmi un radīs slogu valsts finansēm. Kā liecina 2009. gada ziņojums par novecošanu⁷, samazinoties darbaspēkam, vienīgais izaugsmes avots līdz 2020. gadam būs darba ražīgums. Reformas ir ievērojami mazinājušas novecošanas ietekmi uz turpmākajām pensiju izmaksām, taču tajā pašā laikā paredzams, ka līdz 2060. gadam par gandrīz 5 procentpunktiem no iekšzemes kopprodukta joprojām palielināsies ar vecumu saistītie valsts izdevumi, un puse no tiem — saistībā ar pensijām paredzētajiem izdevumiem (valsts pensijām paredzēto izdevumu prognozes katrai dalībvalstij skatīt 3. attēlā).

Vēl viena ilgu laiku vērojama tendence ir sociālās struktūras izmaiņas, piemēram, mājsaimniecības, kurās dzīvo tikai viens cilvēks, bezbērnu pāri un dažādu paaudžu ģimenes locekļi, kas dzīvo tālu viens no otra, un šis fakts veicina tādu formālu aprūpes pakalpojumu sniegšanu, ko būtu iespējams saņemt ģimenē. Tas rada papildu problēmas finansēšanai uz veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes rēķina.

Demogrāfiskā novecošana varētu skart arī fondētās pensijas. Sabiedrība, kas noveco, samazinātu ekonomikas potenciālo izaugsmes tempu, kas nozīmē zemākas ienākuma normas, un tas varētu skart arī finanšu aktīvu cenas. Šāds potenciāli zemāks ienesīgums no pensiju fonda ieguldījumiem var radīt iemaksu paaugstināšanos, pensionēšanas pabalstu pazemināšanos, straujāku kapitāla aizplūdi uz jaunizveidotiem tirgiem vai pastiprinātu riska uzņemšanos.

Lai saistībā ar to regulētu demogrāfiskās novecošanas ietekmi uz valstu budžetiem, Eiropadome 2001. gada sanāksmē Stokholmā vienojās par trīs līmeņu stratēģiju, kurā ietverti šādi uzdevumi:

⁶ Eiropas Komisija un Ekonomikas politikas komiteja (2009) "2009. gada ziņojums par novecošanu. Ekonomikas un budžeta prognozes ES-27 dalībvalstīm (2008.–2060.)", *European Economy*, Nr. 2.

⁷ Turpat.

- strauji samazināt parādu,
- uzlabot nodarbinātības līmeni un ražīgumu un
- izdarīt pensiju, veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes reformas.

Turklāt Eiropadome 2001. gada sanāksmē Lākenā vienojās par kopīgiem mērķiem pensiju jomā, uzsverot atbilstīgu, noturīgu un pielāgojamu pensiju nepieciešamību⁸.

2.2. Pārmaiņas pensiju sistēmās

Dalībvalstu pensiju sistēmas ievērojami atšķiras, taču pēdējās desmitgadēs to lielākā daļa ir pielāgota tā, lai panāktu pensiju sistēmu lielāku noturību. Tajā pašā laikā dalībvalstis ir mēģinājušas aizsargāt to atbilstību un labāk reaģēt uz pārmaiņām darba tirgos un saistībā ar dzimumu lomām. Bija vērojamas šādas galvenās tendences⁹.

- (1) Aizvien lielāks skaits cilvēku tiek mudināts strādāt vairāk un ilgāk palikt darba tirgū, tā lai iegūtu tiesības, kas līdzinās iepriekšējām: pensionēšanās vecuma palielināšanās; atlīdzība par pensionēšanos, pārsniedzot pensionēšanās vecumu un sankcijas par pirmstermiņa pensionēšanos (skatīt 8. attēlu); pāreja no pabalstiem, kas balstīti uz izpeļņu attiecīgajā labākajā periodā, uz tiesībām, kuru pamatā ir vidējā izpeļņa karjeras laikā; liegta vai ierobežota agrāka aiziešana no darba tirgus; darba tirgus pasākumi, lai iedrošinātu gados vecākus darba ņēmējus un dotu šīm personām iespēju ilgāk palikt darba tirgū, kā arī lai darba tirgū veicinātu lielāku dzimumu līdztiesību.
- (2) Pāreja no pārsvarā vienpakāpes uz daudzpakāpju sistēmām. Šāda aina ir lielākajā daļā dalībvalstu, bet ne visās, un ir vērojama tendence, ka uz kopējā fona samazinās valsts daļa paaudžu solidaritātes pensiju shēmās, turpretim lielāka nozīme tiek piešķirta papildu, iepriekš fondētām privātām shēmām, kurām bieži vien ir raksturīgs garantētu iemaksu plāns (skatīt 10. attēlu).
- (3) Nepietiekamas atbilstības novēršanas pasākumi, piemēram, cenšoties paplašināt piemērošanas jomu, sekmēt tiesību attīstību, atvieglināt neaizsargātāko grupu pieejamību pensijām un palielināt finansiālo atbalstu nabadzīgākiem pensionāriem.
- (4) Dzimumu dimensija. Pastāv tendence, ka tādu personu vidū, kam ir nestandarta līgumi, pārsvarā ir sievietes, kurām, salīdzinot ar vīriešiem, ir zemāka darba samaksa un kurām aprūpes pienākumu veikšanai biežāk ir pārtraukumi karjerā. Tādējādi sieviešu pensijas ir zemākas, un vecāku sieviešu vidū, kuras, salīdzinot ar vīriešiem dzīvo ilgāk, ir augstāks nabadzības risks. Dažās paaudžu solidaritātes shēmās aprūpes periodi tiek atzīti, taču fondētās pensiju shēmās pieeja šim jautājumam ir vienkāršāka, proti, kā finansēt šādu solidaritāti.

Ar reformām ir likts pamats nesenajam faktiskā pensionēšanās vecuma palielinājumam un rasti jauni risinājumi atbilstīgu pensiju ilgtspējīgai nodrošināšanai. Tajā pašā laikā reformu rezultātā ir palielinājusies un turpmāk būs lielāka katras personas atbildība par rezultātiem. Cilvēkiem ir vairāk iespēju, taču tajā pašā laikā cilvēki ir pakļauti lielākam riskam. Lai

⁸ “Pensiju kvalitāte un dzīvotspēja. Kopīgais ziņojums par mērķiem un darba metodēm pensionēšanās jomā” [10672/01 *ECOFIN* 198 SOC 272].

⁹ Sīkāks novērtējums sniegts Ekonomikas politikas komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas kopīgajā starpposma ziņojumā par pensijām, skatīt 2. zemspējas piezīmi.

reformas būtu veiksmīgas, visām pensiju shēmām jādod sava garantija un jānodrošina laba izpratne par riskiem un to pārvaldība. Turpmāka pensiju atbilstība balstīsies uz apvienojumu, ko veido peļņa finanšu tirgos un darba tirgi, kas nodrošina iespējas ilgākai karjerai, kurā ir mazāk iemaksu pārtraukumu. Lai stiprinātu sociālo kohēziju, vairākas dalībvalstis vēlētos risināt tādus nenokārtotus jautājumus kā minimālā pensija, garantijas tādiem darba ņēmējiem, kuri nodarbināti uz nestandarta līguma pamata, un dažu nodarbinātības piespiedu pārtraukumu kreditēšana, piemēram, veicot slimu apgādājamo aprūpi.

Reformētās pensiju sistēmas palielina ar atbilstību saistītos riskus ievērojamam skaitam darba ņēmēju. Daudzās dalībvalstīs samazināsies kompensācijas likmes, tomēr sākuma pozīcija un samazinājuma apmērs ievērojami atšķiras, un dažas valstis, galvenokārt tās, kurās ir bijuši ļoti zemi sākotnējie kompensācijas līmeņi, ir tos paaugstinājušas (skatīt 5. attēlu). Aizkavējot aiziešanu no darba tirgus, iespējams samazināt situācijas pasliktināšanos.

Ievērojot turpmāko demogrāfisko pārmaiņu apjomu un lai nodrošinātu īstenoto reformu ilgstošus panākumus, daudzās dalībvalstīs, iespējams, ir nepieciešamas papildu reformas. Vairākās dalībvalstīs, kur pensiju reformu process vēl nav pietiekami progresējis, ir steidzami jāpārskata garantētās pensijas, ņemot vērā to, cik lielu ieguldījumu var gaidīt no pārējās ekonomikas un no valstu budžetiem.

2.3. Finanšu un ekonomikas krīzes ietekme

Finanšu un ekonomikas krīze ir nopietni saasinājusi pamatproblēmu, proti, novecošanas problēmu. Uzskatāmi parādot dažādu shēmu savstarpēju atkarību un atklājot vājos punktus dažu shēmu uzbūvē, šī krīze ir bijusi kā modinātājs uz visu veidu pensijām — vai tās būtu paaudžu solidaritātes shēmas vai fondētās pensijas: lielāks bezdarbs, vājāka izaugsme, lielāki valsts parādi un finanšu tirgus nestabilitāte ir iemesls tam, ka visām sistēmām ir kļuvis grūtāk nodrošināt garantētās pensijas. Ar privātām shēmām nedaudz var atslogot valsts pensiju nodrošināšanu. Tomēr aizvien lielāka paļāvība uz privātām shēmām ir saistīta ar fiskālajām izmaksām, jo praksē ir plaši izplatīts, ka uzkrāšanas posmā ir paredzēti nodokļu atvieglojumi. Ir iespējams, ka, piemērojot nodokļu atvieglojumus, rodas ievērojamas izmaksas, un šo izmaksu efektivitāti un pārdales ietekmi var apšaubīt¹⁰. Pastāvot lielai spriedzei valstu budžetos, dažas dalībvalstis pašlaik pārskata attiecīgo izdevumu efektivitāti. Uzlabota informācijas apmaiņa par izmaksām un to efektivitāti var palīdzēt politikas veidotājiem visā ES¹¹. Turklāt, ja ar privātām shēmām nebūs iespējams garantēt pensiju nodrošinājumu, tad valsts pensiju fondam nenovēršami tiks radīts slogs, lai segtu daļu no izmaksām.

Ņemot vērā valsts pensiju drošos ienākumus, kuri vispārēji ir kalpojuši kā automātiski stabilizācijas instrumenti, krīze līdz šim ir vismazāk skārusi cita starpā pašreizējos pensionārus. Ar atsevišķiem izņēmumiem izšķirīga nozīme joprojām ir pabalstiem no fondētajām shēmām, un tikai nedaudzas dalībvalstis, kurās ir būtiskas valsts budžeta

¹⁰ Skatīt 4.2. nodaļu, 26. lpp., Sociālās aizsardzības komitejas (SPC) ziņojumā *Privately managed funded pension provision and their contribution to adequate and sustainable pensions*, (2008.), <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en>.

¹¹ Tā varētu būt pieredzes apmaiņa par tādām pieejām kā, piemēram, “savstarpēji vienojoši elementi”, turklāt par brīvprātīgi izdarītiem individuālajiem noguldījumiem pieejamā nodokļu atvieglojumu summa ir apgriezti proporcionāli saistīta ar likumā noteiktās pensijas un darba devēja pensijas summu, kuras personai jau ir paredzētas. Skatīt *Proposal for a pension model with a compensating layer*, G.J.B. Dietvorst, *EC Tax Review*, 2007., Nr. 3, 142.–145. lpp.

problēmas vai stabili automātiskas pielāgošanas mehānismi, bija spiestas samazināt valsts pensiju izmaksu. Taču krīze un vājākas izaugsmes izredzes skars visu veidu pensiju shēmas.

Krīzes izraisītās fiskālā stāvokļa pasliktināšanās apmērs atbilst tam, kas panākts ar fiskālo konsolidāciju 20 gadu laikā. Prognozes liecina, ka krīze radīs papildu spiedienu valsts pensiju izdevumiem ilgtermiņā, jo paredzams, ka ekonomikas izaugsme būs ievērojami vājāka, un lielā mērā pastāv nedrošība attiecībā uz ekonomikas pilnīgas atveseļošanās termiņu¹². Vairākās dalībvalstīs daži sociālās apdrošināšanas iemaksu veidi tika novirzīti uz nesen izveidoto obligāto fondēto pensiju shēmu. Krīze ir akcentējusi šo divkāršā maksājuma problēmu un izraisījusi to, ka nedaudzām valdībām nolūkā uzlabot valsts pensiju finansējumu bija jāapstādina vai jāsamazina privātajām pensijām paredzētās iemaksas.

Jānorāda, ka, samazinoties procentu likmēm un uzņēmumu aktīvu tirgus vērtībai, īstermiņā ir skartas fondēto shēmu ienesīguma likmes un maksāspēja: privāto pensiju fondu zaudējumi 2008. gadā pārsniedza 20 % no savas vērtības¹³. Turklāt vairākiem darba devēja pensiju fondu pārvaldītājiem tika liegta iespēja pildīt savas saistības. Lai gan dažas shēmas saistību izpildes nolūkā bija spiestas ciest zaudējumus, pārvaldītājiem bija iespējams vienkāršot novērtēšanu un maksāspējas noteikumus, tādējādi tirgiem dodot laiku atveseļoties. Pensiju fondi 2009. gadā varēja kompensēt dažus no saviem zaudējumiem¹⁴, taču daudzi no tiem joprojām nav ne tuvu nepieciešamajam maksāspējas līmenim.

Pārmaiņas fondēto shēmu maksāspējā krīzes apstākļos uzskatāmi parādīja, ka ir nozīme atšķirībām risinājumos, pārvaldē un investīciju stratēģijā. Zaudējumu apmērs mainās līdz ar investīciju praksi, un spēja likvidēt krīzes radītās sekas ir atkarīga arī no tā, cik racionāls ir sloga sadalījums nodrošinātāju, ieguldītāju un saņēmēju starpā. Tendence liecina, ka valstīs, kurās nebija stingru prasību attiecībā uz maksāspēju un kurās ievērojami samazinājās uzņēmumu aktīvu tirgus vērtība, uzkrāto tiesību aizsardzība ir nepietiekama, un sloga sadales mehānismi ir grūti pielāgojami. Tādējādi attiecīgās tiesības iespējams zaudēt, un nodrošinātāji tiecas pārtraukt shēmu darbību, jo tie nevar atļauties no jauna panākt shēmu maksāspēju.

Krīze nopietni ietekmēs arī turpmākās pensijas, jo daudzi darba ņēmēji būs zaudējuši darbu un zināmu laiku kļuvuši par bezdarbniekiem, bet citi, iespējams, būs piekrituši noteikumiem par zemāku darba samaksu vai īsāku darba laiku¹⁵. Viens no izaicinājumiem būs — nodrošināt, lai arī šādos gadījumos varētu nodrošināt atbilstīga līmeņa pensiju (skatīt 9. attēlu).

Tādējādi iepriekšpastāvošo reformu programmu krīze ir papildinājusi ar šādām dimensijām:

- steidzama nepieciešamība novērst nepietiekamo atbilstību;
- steidzama nepieciešamība veikt reformas, kas vērstas uz valsts finanšu ilgtspējas uzlabošanu;
- vairāk uzmanības pievērst pensionēšanās vecuma palielināšanai;

¹² Skatīt 6. zemsvītras piezīmi.

¹³ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), *Pensions and the crisis – How should retirement income systems respond to financial and economic pressures*, 2009.

¹⁴ ESAO, *Pension Markets in Focus*, 2009. gada oktobris, Nr. 6.

¹⁵ Skatīt 3.3.–3.5. nodaļu Kopējā Kopējā starpposma ziņojumā. Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

- nepieciešamība no jauna izskatīt fondēto pensiju shēmu regulējumu, lai pēc lielām finanšu krīzēm nodrošinātu to efektivitāti un pastāvīgu drošību, vienlaikus nodrošinot, ka regulējums ir samērīgs un lai darba devējus nenovestu līdz maksātnespējai vai nedotu pamatu tiem atteikties no pensiju shēmām;
- nepieciešamība nodrošināt, lai finanšu tirgus regulējums būtu efektīvs un vieds, ievērojot pensiju fondu pieaugošo nozīmi. Pasaules 20 vadošo valstu (G 20) vadītāju sanāksmēs Pitsburgā un Toronto tika uzsvērts, ka jāreglamentē visu finanšu iestāžu darbība un ka ir lielāka nepieciešamība pēc kopīgiem noteikumiem.

3. PENSIJU POLITIKAS MODERNIZĒŠANAS PRIORITĀTES ES

Pensiju reformu visaptverošie mērķi ir nodrošināt, lai pensiju sistēmas būtu atbilstīgas un noturīgas. Bija vērojama tendence, ka Stokholmas trīs līmeņu stratēģija kā programma, kas kalpo par izvēles pamatu, ir apdraudēta. Taču ja mērķis ir īstenot pensiju sistēmas un sekmīgi īstenot stratēģiju *Eiropa 2020*, tad pašreiz ir nepieciešams saskaņoti risināt visus trīs jautājumus.

3.1. Visaptverošie mērķi. Atbilstība un noturība

Atbilstība un *noturība* ir cieši saistītas. Ja pastāv pensiju neatbilstības risks, tad iespējama spriedze attiecībā uz *ad hoc* pensiju pieaugumu vai lielāks citu pabalstu pieprasījums, kas, savukārt, apdraud pensiju noturību. Tāpat ir gadījumā, ja pensiju sistēma nav noturīga, tad, rodoties pēkšņai nepieciešamībai izdarīt korekcijas, izrādīsies, ka tā ir neatbilstīga ilgtermiņā. Tādējādi pensiju atbilstības un noturības jautājumi jāaplūko kopīgi.

Pensiju atbilstības jautājuma risināšana

Pensiju sistēmu mērķis ir nodrošināt atbilstīgu ienākumu no pensijām, un tas ir gan vienas paaudzes, gan vairāku paaudžu solidaritātes pamatjautājums. Lielākās daļas pensiju sistēmu reformu mērķis līdz šim ir bijis uzlabot to noturību. Lai novērstu nepietiekamo atbilstību, būs nepieciešama pensiju sistēma turpmāka modernizēšana. Vairumā gadījumu valsts pensiju kompensācijas likmes samazināsies (skatīt 4. attēlu), tāpēc ir būtiski nodrošināt pietiekami daudz iespēju attiecībā uz papildu tiesībām, piemēram, sekmējot ilgāku darba dzīvi un palielinot papildu pensiju shēmu pieejamību. Arī tas, ka par bezdarba, darbnespējas periodiem vai laiku, kad veikti aprūpes pienākumi, nav kompensējošas kredītēšanas, var radīt tādas nepilnības kā, piemēram, nepietiekams segums neaizsargātākajām grupām, īstermiņa līgumi un nestandarta līgumi darba ņēmējiem vai nepietiekamas garantijas attiecībā uz minimālo pensiju, vai nepilnīga ienākumu nodrošināšana gados vecākiem cilvēkiem, taču šie ir ar finansējumu saistīti jautājumi. Fondētajās shēmās no pensijas gūtā ienākuma atbilstību iespējams palielināt, samazinot investīciju risku, īpaši izmaksu posmā un pirms šī posma, un uzlabojot risku sadalījumu starp pensiju uzkrājējiem un pensiju maksātājiem, balstoties uz kolektīvās apdrošināšanas priekšrocībām. Iespējams, ka jāapsver arī iespēja paplašināt pensiju ienākumu avotu klāstu, pensijas neuzskatot par vienīgo ienākuma avotu.

Noturības nodrošināšana

Ar daudzām pensiju reformām ir ierobežota valsts pensiju turpmāka izdevumu palielināšanās, taču steidzami ir nepieciešami papildu pasākumi, lai panāktu pensiju sistēmu lielāku noturību, tādējādi veicinot valsts finanšu noturību ilgtermiņā, īpaši valstīs, kurās prognozēta valsts

pensijām paredzēto izdevumu ievērojama palielināšanās. Kā uzsvērusi Eiropadome¹⁶, neīstenojot apņēmīgu politisku rīcību, kas vērsta uz noturības uzlabošanu, tiks apgrūtināta turpmākā pielāgošana vai nu attiecībā uz nākotnes darba ņēmējiem, vai uz pensionāriem, kuri, iespējams, nebūs sagatavojušies zemākām pensijām nekā sagaidīts. Ievērojot galēji saspringto valstu finanšu stāvokli un paredzamo valsts parāda nenoturīgo palielināšanos, nemainoties politikas virzieniem, saistošs ierobežojums visos politikas virzienos, ieskaitot pensiju jomu, būs fiskālā konsolidācija. Stabilitātes un izaugsmes paktā (*SGP*) ir paredzēts pamats tam, lai pārvaldītu valsts finanšu, ieskaitot pensiju sistēmas, noturību¹⁷. Turklāt, ja nākotnē formālā aprūpe aizvien vairāk aizstās neformālo aprūpi, varētu rasties papildu spriedze attiecībā uz gados vecāku cilvēku aprūpes izdevumiem. Tāpēc īpaši nozīmīgas ir reformas, kuras uzlabo ES ekonomikas izaugsmes potenciālu, piemēram, darbaspēka piedāvājuma veicināšana. Straujāk uzlabojoties darba ražīgumam, ieguvēji ir visi iedzīvotāji, jo tādējādi tiek uzlabots dzīves līmenis. Attiecībā uz fiskālo ilgtspēju vēl svarīgāk ir panākt augstāku nodarbinātības līmeni, īpaši gados vecāku darba ņēmēju vidū.

(1)	<i>Kā ES var atbalstīt dalībvalstu centienus stiprināt pensiju sistēmu atbilstību? Vai ES būtu jāmēģina labāk noteikt, ar ko ir saistīts atbilstīgs ienākums no pensijas?</i>
(2)	<i>Vai ES līmenī pašreizējā pensiju sistēma ir pietiekama, lai nodrošinātu ilgtspējīgas valstu finanses?</i>

3.2. Ilgtspējīga līdzsvara starp darba dzīves ilgumu un pensionēšanos panākšana

Pēdējā gadsimta laikā ir ievērojami palielinājies laikposms, ko persona pavadā pensijā, un šajā ziņā dalībvalstu starpā ir lielas atšķirības. Pašlaik ir raksturīgi, ka persona apmēram vienu trešdaļu no pieauguša cilvēka dzīves pavadā pensijā, un, palielinoties cilvēka dzīves ilgumam¹⁸, šī proporcija būtiski pieaugs, ja vien nepalielināsies darba dzīves ilgums un cilvēki neizlems pensionēties vēlāk. Tikai aptuveni 50 % ES iedzīvotāju 60 gadu vecumā joprojām strādā. Šis fakts ir pretrunā dalībvalstu saistībām, ko tās uzņēmas Eiropadomes sanāsmē Barselonā, proti, par pieciem gadiem palielināt pensionēšanas vecumu¹⁹. Turklāt šis fakts ir pretrunā stratēģijā *Eiropa 2020* paredzētajam mērķim — sasniegt 75 % nodarbinātības līmeni, un tas negatīvi ietekmē izaugsmes potenciālu. No demogrāfiskās slodzes koeficientu straujā pieauguma varētu lielā mērā izvairīties, ja cilvēku darba dzīve būtu ilgāka (skatīt 2. attēlu). Bez tā apgrūtināšs zemāku pabalstu un lielāku iemaksu apvienojums būtu nenovēršams.

Nodrošinot, ka pensijā pavadītais laikposms, salīdzinot ar nodarbinātībā pavadīto periodu, neturpina palielināties, tiktu atbalstīta atbilstība un noturība. Tas nozīmē, ka palielinātos pensionēšanās vecums, kādā persona saņem pensiju. Daudzas dalībvalstis jau ir nolēmušas palielināt vecumu, kurā personai ir tiesības uz pensiju pilnā apmērā, ko nodrošina valsts pensiju shēmas (skatīt 6. attēlu). Personas aizvien vairāk apzinās, ka darba ņēmējiem un darba devējiem tas ir nozīmīgs signāls, kas tos motivē tiekties uz lielāku pensionēšanās vecumu.

¹⁶ EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMES Prezidentūras 2005. gada 23. marta secinājumos, 7619/1/05, *REV 1*, ir uzsvērta nepieciešamība “nodrošināt valsts finanšu noturību ilgtermiņā, sekmēt izaugsmi un izvairīties no pārlieka sloga radīšanas nākotnes paaudzēm”.

¹⁷ Saistībā ar *SGP* Komisija ir ierosinājusi ņemt vērā arī netiešās saistības, īpaši attiecībā uz novecošanu, lai citu faktoru starpā atspoguļotu nākotnes riskus (COM (2010) 367/2).

¹⁸ Skatīt 3.2.1. nodaļu Kopējā starpposma ziņojumā. Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

¹⁹ EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMES prezidentūras 2002. gada 15.–16. marta sanāksmes secinājumi, SN 100/1/02 *REV 1*.

Vairākas dalībvalstis ir parādījušas, ka automātiska pielāgošana ir daudzsološs politikas risinājums pensiju sistēmu noturības stiprināšanai, un tādējādi saskaņā ar turpmāko dzīves ilguma pieaugumu tiek palielināts pensionēšanas vecums. Kamēr šī nosacījuma pielāgojumu pieeja varētu būt iecerēta arī attiecībā uz citiem riskiem, uzņemšanās veikt pensiju atbilstības un noturības periodiskas pārskatīšanas varētu būt alternatīva vai papildu veids, lai veicinātu savlaicīgu un nosvērtu reakciju uz mainīgajiem apstākļiem, turklāt daudzus no tiem ir grūti prognozēt.

Iespēja īstenot noteikumus par vispārējo pensionēšanas vecumu vienmēr ir bijusi apspriesta, jo personas atkarībā no profesijas dažādā vecumā iesaistās darba tirgū, un dažādās profesijās atšķiras darba ņēmēju veselības stāvoklis. Lielākā daļa dalībvalstu risina šo problēmu, izmantojot apņēmīgas politikas virzienus, lai uzlabotu darba ņēmēju veselību un darba drošību, vienlaikus nodrošinot, ka personām reālas vajadzības gadījumā ir iespējams, nerasniedzot pensionēšanās vecumu, aiziet no darba tirgus. Valstu centienu pamatā ir Eiropas [darba ņēmēju] drošības un veselības aizsardzības stratēģija. Dažas dalībvalstis ir atzinušas, ka pastāv atšķirības attiecībā uz vecumu, kādā persona iesaistās darba tirgū, apvienojot pasākumus, kuri vērsti uz pensionēšanās vecuma palielināšanu un kas paredzēti, lai palielinātu pilnai pensijai nepieciešamo iemaksu gadu skaitu. Turklāt, veicot pasākumus, lai pagarinātu darba dzīves ilgumu, ir vienlīdz svarīgi risināt tādas jautājumus kā, piemēram, atšķirības dzimumu starpā gan darba samaksas jomā, gan darba tirgū..

Vecums, kādā persona aiziet no darba tirgus, joprojām ir neliels, tāpēc rodas jautājums, vai nolūkā pielāgot pensiju sistēmu atšķirības būtu noderīgi dažādi piemēroti ES vispārējie principi un risinājumi, lai nodrošinātu atbilstīgas un noturīgas pensijas. Šādu risinājumu mērķis būtu dod cilvēkiem iespēju uzkrāt atbilstīgas tiesības, vienlaikus nodrošinot lielāku ES ekonomikas ilgtspēju. Tādēļ ir nepieciešamas pensiju sistēmas reformas, kuras jāpapildina ar būtiskiem centieniem, lai darba ņēmējiem būtu iespējams visā darba dzīves laikā saglabāt nodarbinātību, piedāvājot attiecīgas pārkvalifikācijas iespējas. Ar jaunām tehnoloģijām un pakalpojumiem, lai, izmantojot tāldarbu un kvalifikācijas celšanu, nodrošinātu elastīgus darba nosacījumus, iespējams sekmēt, ka gados vecākiem darba ņēmējiem ilgāk ir darbs.

Galvenie pasākumi, ar ko veicina darba ņēmēju — gan sieviešu, gan vīriešu — ilgāku palikšanu darba tirgū, būtu darba tirgus, apmācību pieejamība visiem — neatkarīgi no vecuma, dzimuma un etniskās izcelsmes, kā arī pielāgojumi invaliditātes gadījumā²⁰. Ar Eiropas Sociālo fondu atbalsta pasākumus, kas vērsti uz nodarbinātības spējas uzlabošanu un sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmeņa palielināšanu visās darbspējīgā vecuma grupās. Komisija gatavojas 2012. gadam — aktīvai novecošanai veltītajam Eiropas gadam, ar ko dalībvalstis, sociālie partneri un citas ieinteresētās personas būtu jāmudina radīt labākas iespējas un darba apstākļus gados vecāku darba ņēmēju iesaistīšanās darba tirgū.

Tas varētu būt saistīts ar sociālā dialoga, finansiālo stimulu pielāgošanu darbam, arī ar to, ka dalībvalstis izvērtē savu nodokļu noteikumu nozīmi. Citi pasākumi varētu būt saistīti ar vecuma struktūras, darba kārtības un darba tirgos un darba vietās pastāvošās attieksmes pielāgošanu, kā arī ar nosacījumu pārskatīšanu attiecībā uz godos vecākiem pašnodarbinātajiem. Darba dzīves pagarināšana, lai atspoguļotu cilvēka dzīves ilguma nepārtraukto palielināšanos, laikā gaitā dotu divkāršu labumu, proti, augstāku dzīves līmeni un noturīgākas pensijas. Lai panāktu to, ka pensijas kļūst noturīgākas un atbilstīgākas, ir

²⁰ Ir labāk jātransponē un jāpiemēro vienlīdzīgas nodarbinātības direktīva (2000/78/EK) un jāapzinās gados vecāku darba ņēmēju pievienotā vērtība. Darba meklējumos visbiežāk vecumu uztver kā nelabvēlīgu faktoru, skatīt http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_317_en.pdf.

būtiski, ka darba ņēmēji, turklāt bieži vien gados jauni darba ņēmēji, vairāk laika veltī algotam darbam, un nostrādātais darba laiks dod šīm personām papildu tiesības uz pensijām.

Dalībvalstīs jau tiek veikti pasākumi, lai atbalstītu ilgāku darba dzīvi²¹. Veselības politikas virzienu mērķis ir palīdzēt, lai, iedzīvotājiem novecojot, iedzīvotāju veselības stāvoklis būtu labs, tādējādi sekmējot darba dzīves pagarināšanu, samazinot slogu pensiju sistēmām un uzlabojot ilgtspēju²². Slikts veselības stāvoklis ir viens no pirmstermiņa pensionēšanās iemesliem.

- (3) *Kā ir vislabāk iespējams panākt lielāku faktiskās pensionēšanās vecumu un kādu labumu varētu dot pensionēšanās vecuma palielinājums? Vai saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām nepieciešams ieviest automātiskas pielāgošanas mehānismus, lai rastu līdzsvaru starp darba dzīves ilgumu un pensionēšanos? Kāda nozīme šajā ziņā varētu būt ES līmeņa darbībām?*
- (4) *Kā stratēģijas Eiropa 2020 īstenošanu var izmantot, lai sekmētu ilgāku nodarbinātību, un lai uzņēmumi var izmantot no tās gūtos labumus, un lai darba tirgū tiktu risināta vecuma dēļ pastāvošās diskriminācijas problēma?*

3.3. Mobilitātes šķēršļu likvidēšana ES

Ar politikas virzieniem un noteikumiem jāveicina ražošanas faktoru, īpaši darbaspēka un kapitāla, brīva pārvietošanās, tā lai efektīvi izmantotu resursus un radītu labvēlīgus apstākļus ienākumu maksimālai palielināšanai. Ar lielāku elastību darbavietu mobilitātes jomā tiek atbalstīta ekonomikas pielāgošanās spēja un stiprināts Eiropas sociālais modelis. Pilnībā izmantojot vienotā tirgus potenciālu, būtu iespējam gūt ievērojamu labumu visiem iedzīvotājiem²³.

3.3.1. Iekšējo tirgu stiprināšana pensijām

Direktīvas par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūcijām (PKUI) pieņemšana bija liels sasniegums 2003. gadā. Taču šī direktīva attiecas vienīgi uz tām fondētajām pensijām, kuras būtībā ir darba devēja pensijas, turklāt šīs direktīvas darbības jomā nav visas darba devēja pensiju shēmas (piemēram, tajā nav iekļautas grāmatvedības rezervju shēmas). Minētais tiesību akts nav pamatdirektīva, un šis apstāklis sarežģī noteikumu pieņemšanu, mainoties tirgus situācijai. Sākotnējā pieredze liecina, ka joprojām ir ievērojami šķēršļi pārrobežu darbībām. Tie liedz pilnībā īstenot efektivitātes pieaugumu, ko dod apjomradīti ietaupījumi un konkurence, un tādējādi palielinās pensiju izmaksas, un patērētāju izvēle tiek ierobežota. Daudzos gadījumos šķēršļus rada regulējuma atšķirības un juridiskās noteiktības trūkums, piemēram, jēdziena “pārrobežu darbība” neskaidra definīcija, pienācīga regulējuma nesaskaņošana un ES tiesiskā regulējuma un valstu tiesību aktu savstarpēji kompleksas mijiedarbības ne esība. Lai likvidētu šos šķēršļus, būtu nepieciešams pārskatīt PKUI direktīvu, nodrošināt turpmāku uzraudzības konvergenci un lielāku pārskatāmību saistībā ar valstu atšķirībām. Turklāt jārisina ar aizbildnību²⁴ un ar pensiju fondu pārvaldību saistītie

²¹ Skatīt 2.1. nodaļu Kopējā starpposma ziņojumā. Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

²² Skatīt Komisijas dienestu darba dokumentu SEC (2010) 830.

²³ Vairāk informācijas par ES pašreizējo pensiju sistēmu skatīt 22. zemsvītras piezīmē.

²⁴ Skatīt 30.4.2009. Komisijas ziņojumu par dažiem svarīgākajiem aspektiem, kas saistīti ar Direktīvu 2003/41/EK par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (PKUI direktīva); COM(2009) 203, kas pieejams http://ec.europa.eu/internal_market/pensions/docs/legislation/iorp_report_en.pdf.

aspekti, arī jautājumi par ieguldījumu jomā izdarīto lēmumu, pakalpojumu sniedzējiem pienākošās atlīdzības, stimulu struktūras un sociāli atbilstīgu ieguldījumu (*SRI*) pienācīgu izpratni un uzraudzību.

Lai pensiju jomā uzlabotu saistību pārskatāmību, būtiska nozīme ir piemērotiem un salīdzināmiem grāmatvedības standartiem. Starptautisko grāmatvedības standartu padome (*IASB*) ir uzsākusies īstenot projektu, lai pārskatītu pensiju grāmatvedības standartu IAS 19²⁵. Eiropas Komisija kopīgi ar savu tehnisko konsultantu — Eiropas Finanšu pārskatu padomdevēju grupu (*EFRAG*) cieši uzrauga *IASB* projektu, lai saskaņā ar IAS regulā nostiprināto apstiprināšanas procesu uzlabotu pensiju grāmatvedību, iespējams, arī pašus pensiju fondus²⁶.

Dalībvalstis veicina brīvu kapitāla apriti, piemērojot tādu pašu nodokļu režīmu dividendēm un procentiem, ko saņēmušas papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūcijas, kuras izdarījušas ieguldījumus dalībvalstu teritorijā, bet reģistrētas citur Eiropas Ekonomikas zonā (*EEZ*). Pēc tam, kad Komisija nolēma sākt pārkāpuma procedūru pret vairākām dalībvalstīm, jo konstatētas diskriminējošas pazīmes šo jomu reglamentējošajos valstu nodokļu noteikumos, dažas dalībvalstis jau bija harmonizējušas savus nodokļu tiesību aktus pensiju jomā ar ES tiesību aktu prasībām.

Kaut gan apdrošināšanas produktu iekšējais tirgus darbojas jau ilgāku laiku, pārrobežu darbība dzīvības apdrošināšanas produktu jomā joprojām ir bijusi ierobežota, proti, lielākajā daļā dalībvalstu tā ir bijusi daudz zemāka par 10 % no kopējām dzīvības apdrošināšanas parakstītajām prēmijām. Turklāt iekšējais tirgus varētu pozitīvi ietekmēt paplašinātu pieejamību papildu ienākuma avotiem, kuri nav tikai pensijas, piemēram, reversās hipotēkas. Paralēli esošajām ES pensiju shēmām ir bijuši arī aicinājumi izveidot ES mēroga privāto pensiju shēmas tiesisko regulējumu²⁷.

(5) <i>Kā jāgroza PKUI direktīva, lai uzlabotu pārrobežu darbības nosacījumus?</i>
--

3.3.2. *Personu mobilitāte*

Pēdējos piecdesmit gados ar ES noteikumiem par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu ir bijusi nodrošināta mobilu ES pilsoņu un šo personu ģimenes locekļu tiesību aizsardzība pensiju jomā. Ar jaunajām regulām — Regulu Nr. 883/2004 un Regulu Nr. 987/2009 — ir paplašināta attiecīgo tiesību aizsardzība un nodrošināts, ka pensiju tiesību uzkrāšanai jāņem vērā citā dalībvalstī uzkrāti apdrošināšanas periodi. Šīs regulas attiecas vienīgi uz valsts fondētajām un darba devēja pensiju shēmām, kurās tiesības ir pamatotas ar likumu: kā izklāstīts iepriekš, ar nesenajām valstu reformām tādējādi varētu būt nepieciešamība paplašināt noteikumu koordinēšanu un minimālos standartus, lai darba ņēmējiem būtu pieejamas papildu pensijas tiesības vienā dalībvalstī un starp tām.

²⁵ IAS 19. Darbinieka pabalsti attiecas uz pārvaldītājiem uzņēmumiem.

²⁶ IAS Regula (EK) Nr. 1606/2002.

²⁷ Arī Monti ziņojumā ir piedāvāta iespēja izpētīt 28. shēmu attiecībā uz papildu pensijas tiesībām. Skatīt *A NEW STRATEGY FOR THE SINGLE MARKET AT THE SERVICE OF EUROPE'S ECONOMY AND SOCIETY*, Mario Monti ziņojumu Eiropas Komisijas priekšsēdētājam Žozē Manuelam Barozu, 2010. gada 9. maijs, 58. lpp.

Komisija 2005. gadā ierosināja direktīvu, lai noteiktu minimālos standartus attiecībā uz papildu pensijas tiesību iegūšanu, saglabāšanu un pārvedamību. Tajā tika iekļauta iekšējā mobilitāte, jo praktiski nebija iespējams atdalīt iekšējo un ārējo mobilitāti.

Komisija 2007. gadā saņēma priekšlikumu atteikties no pārvedamības, pret kuru iebilda kā pret tehniski sarežģītu un potenciāli apgrūtinošu elementu vai kuru pat varētu ļaunprātīgi izmantot. Tādējādi tika uzsvērtā savlaicīga pensijas tiesību iegūšana un sekojoša saglabāšana. Tomēr Padomē vēl joprojām nav iespējams panākt nepieciešamo vienprātību, lai direktīvu varētu pieņemt.

Lai rastu visiem mobiliem darba ņēmējiem pieņemamu risinājumu, ir nepieciešams jauns stimul²⁸. Šodienas darba tirgū, kurā finanšu un ekonomikas krīze ir radījusi jaunas problēmas, cilvēkiem visā darba dzīves laikā jāspēj viegli mainīt darba vieta, un darba devējiem būtu jāspēj pieņemt darbā tādas personas, kurām ir atbilstīgākās prasmes. Turpmāko rīcību nosaka tas, ka palielinās dažādos veidos fondēto pensiju nozīme. Tādējādi šajā jomā rodas jautājums, proti, vai ES pasākumu klāstā būtu jāiekļauj, piemēram, obligātās valsts fondētās shēmas?

Dažās dalībvalstīs darbojas pensiju izsekojamības dienesti, kuri palīdz cilvēkiem sekot savām pensiju tiesībām, kas attiecīgajā dalībvalstī iegūtas no dažādiem avotiem. Ievērojot aizvien pieaugošo darbaspēka mobilitāti un paļāvību uz ienākumu no pensijām, ko nodrošina plašāks valsts un privāto avotu klāsts, ES līmeņa izsekojamības sistēma varētu palīdzēt mobilām personām sekot savām pensiju tiesībām.

Diskriminējoši nodokļu noteikumi varētu būt šķērslis pensiju mobilitātei. Tiesa ir nospriedusi, ka pensiju kapitāla nodokļu pārceļšana no iekšzemes pensiju fondiem uz citur EEZ reģistrētiem fondiem ir pretrunā ES tiesību aktiem, ja pensiju kapitāla pārceļšana starp iekšzemes pensiju fondiem nav apliekama ar nodokli²⁹. Komisija plāno izpētīt, vai ir vēl kāda cita dalībvalsts, kurā ir līdzīgi noteikumi.

- (6) *Kādas shēmas jāiekļauj ES līmeņa pasākumu jomā, kas vērsti uz mobilitātes šķēršļu novēršanu?*
- (7) *Vai ES vēlreiz jāizskata jautājums par pārvešanu vai minimālajiem standartiem attiecībā uz visu veidu pensiju tiesību iegūšanu un saglabāšanu un vai labāks risinājums būtu to izsekojamības dienesti?*

3.4. Drošākas, caurskatāmākas pensijas ar labāku informētības līmeni

Pensiju drošība ir svarīga atbilstības atbalstīšanai. Turklāt makroekonomiskos ieguvumus iespējams sajūst ātri, jo pensionāri ir augošs stabila un regulāra patēriņa avots. Tomēr būtiski atšķirīga dalībvalstu pensiju sistēmu attīstība un tendence virzībā uz garantētu iemaksu shēmām liek meklēt atbildes uz jauniem politikas jautājumiem.

²⁸ Piemēram, iespēja varētu būt pārrobežu līmenī izveidot ES pensiju fondu ļoti mobiliem darba ņēmējiem (piemēram, pētniekiem). Skatīt *Feasibility Study of a Pan-European pension fund for EU researchers*, Eiropas Komisijas (Pētniecības un tehnoloģiju attīstības ĢD) vārdā — *Hewitt Associates* (DG RTD), 2010. gada maijs.

²⁹ Komisija pret Beļģiju, lieta C-522/04.

3.4.1. *Nepilnību novēršana ES tiesību aktos*

Tā kā pensiju nodrošināšana pārorientējas virzienā no vienkāršas uz daudzpakāpju un no vienkāršām uz sarežģītām pensiju paketēm, sadrumstalotā un nepilnīgā pašreizējās Eiropas sistēmas būtība vairs var nebūt pietiekama.

- (1) Reformu rezultātā uz dažām fondētām pensiju shēmām – gan publiskām, gan privātām – dažās dalībvalstīs attiecas ES tiesību akti, citās dalībvalstīs – ne. Tas neatbilst attiecīgajai G20 valstu vadītāju Pitsburgas deklarācijai (“13. [...] Visi uzņēmumi, kuru neveiksme var apdraudēt finanšu stabilitāti, nepārtraukti, konsolidēti jāpārbauda un uz tiem jāattiecinā augsta līmeņa regulējums. [...]”), kā vēlreiz apstiprināts G20 valstu vadītāju Toronto samitā, tāpat tas arī neatspoguļo faktu, ka pensiju fondi ir kļuvuši par nopietniem finanšu tirgu dalībniekiem.
- (2) Uz līdzīgām pensiju shēmām attiecas atšķirīgi ES tiesību akti, tādējādi radot jautājumus par konsekveni.
- (3) Nav skaidru robežu starp sociālās nodrošināšanas shēmām un privātām shēmām, darbavieta un individuālām shēmām, kā arī starp brīvprātīgām un obligātām shēmām.
- (4) Ne vienmēr ir skaidrs, kā atšķiras vispārēji uzkrājumi no pensijām. Tas rada jautājumu, vai vārda “pensija” lietošanu nevajadzētu ierobežot un lietot tikai attiecībā uz produktu ar zināmām īpašībām, piemēram, drošība un noteikumi, kas ierobežo piekļuvi, tostarp izmaksu veidu, kurš paredz regulāru maksājumu plūsmu pēc aiziešanas pensijā.

Turklāt tendence virzībā no garantētu ieguvumu shēmām uz grantētu iemaksu shēmām turpinās. Mērķis piesaistīt darbiniekus darba devējam, izmantojot darbavietu pensiju solījumus, zaudē savas pozīcijas – tehnoloģiju attīstības ietekmē darba devēji aizvien mazāk paļaujas uz uzņēmumam raksturīgām prasmēm, un darbinieki arvien vairāk dod priekšroku elastībai un mobilitātei. Papildu iepriekšminētajam, lai gan darbavietu garantēto ieguvumu shēmas sniedz lielāku pārliecību par turpmākās pensijas ienākumu un samazina izmaksas, jo tās ir lielas un uzņemamas daļiņu risku, darba devējiem tās var būt nedrošs slogs.

Patlaban gandrīz 60 miljoni eiropiešu ir garantētu iemaksu shēmu dalībnieki³⁰. Šādas shēmas patlaban ir daudz izplatītākas nekā pirms desmit gadiem, un to nozīme turpinās pieaugt. Pārvaldītājs neuzņemamas finansiālo risku, tādēļ garantēto iemaksu shēmas, iespējams, var vairāk popularizēt ilgāku darba mūžu. Taču būtiskākā šo shēmu ietekme ir investīciju, inflācijas un ilgmūžības risku pārvietošana uz shēmas dalībniekiem, kuri neatrodas tik labā pozīcijā, lai atsevišķi uzņemtos šādus riskus. Tomēr pastāv arī risku samazināšanas paņēmieni. Minimālā ienesīguma garantijas un dzīves ciklu portfeļa saturs prasa savu, taču paraugprakse dalībvalstīs liecina, ka tie var samazināt īstermiņa nestabilitāti. Tirgus sniegumu var uzlabot ar labiem ekonomikas un sabiedriskā finansējuma politikas virzieniem, un labāku regulējumu. Labāka investīciju prakse un shēmu izstrāde var ievērojami mazināt risku un vairo šoka absorbēšanas spēju, tādējādi labāk līdzsvarojot riskus, drošību un pieejamību gan noguldītājiem, gan nodrošinātājiem.

Kolektīva risku uzņemšanās, izmantojot tādas hibrīdshēmas kā, piemēram, garantētu iemaksu shēma ar minimālā ienesīguma garantiju vai daļēji garantētu ieguvumu un daļēji garantētu

³⁰ EFRP apsekojums par garantētu iemaksu pensijām, 2010.gads.

iemaksu shēma, varētu izmainīt pašreizējo tendenci uz individualizētām garantētu iemaksu shēmām. Turklāt nozares iniciatīvas popularizē augsti kvalificētas shēmas. Dažas darbavietas garantēto ieguvumu shēmas arī ir pielāgojušās demogrāfiskajām un strukturālajām pārmaiņām, palielinot risku sadali starp pārvaldītājiem, strādājošajiem un pensionāriem. To veicina esošās kolektīvās pārraudzības struktūras garantētu ieguvumu shēmās. Kā piemērus var minēt pāreju no pēdējās izpeļņas shēmām uz karjeras vidējās izpeļņas shēmām, skaidras naudas bilances shēmu izveide, ilgmūžības pielāgojumu pieļaušana, uzkrājuma likmju maiņa, pensionēšanās vecuma pielāgošana un nosacījuma indeksācijas piemērošana.

Starptautiskas diskusijas par politiku raisa jautājumus, vai pašreizējais ES regulējums ir spējīgs tikt galā ar pārvietošanos virzienā uz garantētu iemaksu shēmām³¹. Dažās jomās, piemēram, pārvaldība, risku pārvaldība, aktīvu droša glabāšana, investīciju noteikumi un izpaušana, var būt vajadzīga atkārtota PKUI direktīvas izvērtēšana. Papildus minētajam pašreizējā ES sistēmā nav aplūkots uzkrājumu posms. Tajā ietver i) plāna izstrādi īslaicīgas ienesīguma nestabilitātes mazināšanai un ii) investīciju izvēli un automātiskas investīciju opcijas. Turklāt, ņemot vērā, ka garantētu iemaksu shēmās pensiju apjoms var būt atkarīgs no gada, kad pensionārs aiziet pensijā, tirgus regulējumam jāparedz izmaksas posms, kā piemēram, noteikumi par gada rentes pirkšanu (piemēram, vai tas ir obligāti vai brīvprātīgi, kā arī noteikts laiks).

- (8) *Vai jāatjaunina pašreizējie ES tiesību akti, lai nodrošinātu konsekvētu fondēto (t. i., no fonda aktīviem finansēto) pensiju shēmu un produktu regulējumu un pārraudzību? Ja jā, tad kurus elementus?*
- (9) *Kā Eiropas regulējums vai paraugprakses kodekss palīdz dalībvalstīm panākt labāku līdzsvaru pensiju noguldītājiem un pensiju nodrošinātājiem starp drošību un pieejamību?*

3.4.2. Pensiju fondu maksāspējas režīma uzlabošana

PKUI direktīvas minimālās piesardzības pasākumos ir iekļauti maksāspējas noteikumi garantētu ieguvumu shēmām. Minētie maksāspējas noteikumi patlaban ir tādi paši, kā piemēro dzīvības apdrošināšanas uzņēmumiem. Kad 2012. gadā spēkā stāsies Maksāspējas II direktīva, apdrošināšanas uzņēmumi varēs izmantot trīs līmeņu, uz risku balstītu režīmu, un rodas jautājums, vai šis jaunais režīms būtu jāpiemēro arī PKUI. Starp ieinteresētajām personām nevalda liela vienprātība, kas daļēji atspoguļo atšķirīgo darbavieta pensiju nodrošinājumu – grāmatvedības rezerves, pensiju fonds vai apdrošināšanas līgums.

Runājot par pensiju fondiem, dalībvalstis ir īstenojušas atšķirīgas pieejas iegūto pensijas tiesību aizsargāšanai³². Komisija 2008. gadā veica šī temata apspriešanu un 2009. gadā noorganizēja publisku noklausīšanos. Minētā procesa gaitā ieinteresētās personas norādīja, ka pensiju fondiem nepieciešams *sui generis* maksāspējas režīms un ka ir būtiski izvairīties no procikliskiem maksāspējas noteikumiem. Vajadzības gadījumā pēc attiecīgu pielāgojumu veikšanas, lai ņemtu vērā pensijas solījuma būtību un ilgumu, par labu atskaites punktu varētu būt Maksāspējas II pieeja. Maksāspējas II piemērotība pensiju fondiem jāizskata rūpīgā ietekmes novērtējumā, īpaši izvērtējot cenas un pieejamības ietekmi uz pensiju produktiem.

³¹ ESAO *Pension Market in Focus*, 2009. gada oktobris.

³² Pašreiz izmantotie drošības mehānismi balstās uz tehnisko noteikumu, pašu fondu, pārvaldītāja pienākumu, pensiju aizsardzības fondu vai šo elementu kombinācijas reālu vērtējumu (*CEIOPS SSC ziņojums*).

Ar to ir saistīts jautājums, vai, atspoguļojot attīstību banku sektorā, apdrošināšanā un investīcijās, ir nepieciešams dalībvalstīs popularizēt pensijas ieguvumu garantijas sistēmas, kas, iespējams, saskaņotas vai veicinātas ES līmenī. Tādas sistēmas var ne tikai risināt neveiksmes pārvaldītāja finansētās garantētu ieguvumu shēmās vai grāmatvedības rezervju shēmās, bet arī kompensēt pārmērīgus zaudējumus garantētu iemaksu shēmās. Tomēr pastāv svarīgi risināmi aspekti, piemēram, morālais kaitējums un potenciāls, netiešs sabiedrības atbalsts ļoti trausmainos laikos.

(10) Kādam būtu jāizskatās pensiju fondu līdzvērtīgam maksātspējas režīmam?

3.4.3. Darba devēja maksātspējas risināšana

Ņemot vērā pārvaldošo uzņēmumu svarīgo lomu ieguvumu nodrošināšanā un PKUI finansēšanā, to maksātspēja rada īpašu apdraudējumu. Maksātspējas direktīva³³ paredz darbinieku tiesību aizsardzību attiecībā uz uzņēmumu (darbavietu) papildu pensiju programmām darba devēja maksātspējas gadījumā. Tomēr dalībvalstīm nav pienākuma finansēt tiesības, kā arī nav jāsniedz pilnas garantijas, tādējādi atstājot ievērojamu brīvību attiecībā uz aizsardzības līmeni. Turklāt PKUI direktīvu nepiemēro uzņēmumiem, kas pensijas ieguvumu izmaksai saviem darbiniekiem izmanto grāmatvedības rezervju shēmas. Nepieciešamība nodrošināt papildu darbavietu pensiju programmas pašreizējā situācijā šajos gadījumos kļūst arvien akūtāka, jo finanšu un ekonomikas krīze palielinās maksātspējīgo uzņēmumu skaitu.

Komisija iepazīstināja ar Komisijas dienestu darba dokumentu³⁴ par noteikuma īstenošanu attiecībā uz uzņēmumu (darbavietu) papildu pensijām, kas iekļautas Maksātspējas direktīvā. Kā papildu pasākumu pēc minētā dokumenta Komisija 2009. gadā uzsāka pētījumu³⁵, kurā ietvertas garantētu ieguvumu un grāmatvedības rezervju shēmas, un pašreiz apkopo informāciju par garantēto iemaksu shēmās neveikto iemaksu aizsardzību darba devēja maksātspējas gadījumā.

(11) Vai pensiju programmu pārvaldošā darba devēja maksātspējas gadījumā ES tiesību aktos paredzētā aizsardzība būtu jāpalielina un, ja jā, tad kā?

3.4.4. Kompetentu lēmumu veicināšana

Tendence virzībā uz garantētu iemaksu shēmām uzver vajadzību pēc caurskatāmas un skaidras saziņas. PKUI un Dzīves direktīvās ietvertas informācijas izpaušanas prasības. Taču minētās prasības balstās uz minimālu saskaņošanu un valstu pieejas nozīmīgi atšķiras. Turklāt tās tika izstrādātas garantētu ieguvumu shēmām un tādējādi tās, iespējams, nepieciešams pielāgot. Turpinot iesākto, būtu svarīgi pārskatīt būtiskāko informāciju īpaši par pensiju shēmām un produktiem (piemēram, solījuma būtība, izmaksas/maksas, izmaksas metode, utt.). Nolūkā nodrošināt salīdzināmu informāciju, būtu jāņem vērā, kas tiek izstrādāts citiem finanšu produktiem. Lai uzlabotu informācijas kvalitāti attiecībā uz skaidrību un salīdzināmību, varētu izmantot patērētāju apsekojumu apvienojumā ar ekonomikas izpēti.

Izvēles un atbildības nodošanai indivīdam nepieciešams saprast informāciju, lai pieņemtu kompetentus lēmumus, jo īpaši tādēļ, ka pensijas kļuvušas sarežģītākas. Kā liecina ESAO

³³ 2008/94/EK.

³⁴ SEC(2008) 475, 11.4.2008.

³⁵ OV 2009/ S 230-329482.

darbs, talkā var nākt finanšu izglītība, un ES ar dalībvalstīm pie tā jau strādā. Finanšu izglītība papildina nozares regulējumu gan administratīvi (piemēram, PKUI direktīva), gan tirgus attiecību noteikumos, gan produktu izpaušanas noteikumos. Ir svarīgi, lai personām būtu pienācīgas ekonomikas pamatzināšanas un plānošanas prasmes, lai tās varētu atbilstoši izvērtēt savas finanšu un sociālā nodrošinājuma vajadzības un izvairītos no patērētāju uzvedības kļūdām. Piemēram, garantētu iemaksu shēmas svarīgumam pieaugot, cilvēkiem jāpieņem kompetenti lēmumi par investīcijām. Tāpat arī ir būtiski, lai cilvēkiem būtu pieejama kompetenta iestāde, kur vērsties un kas varētu atbildēt uz jautājumiem saistībā ar pensijām, jo īpaši pārrobežu mobilitātes kontekstā.

Vienlaicīgi valstu pieredze liecina, ka dalībai, kādu var piesaistīt, izmantojot izpaušanu un finanšu izglītību, ir griesti. Tādēļ ir būtiski paredzēt automātiskas dalības, izmantojot iespēju nepievienoties, padziļinātu izpēti.

Kompetenti lēmumi iet roku rokā ar atbilstīgu pensiju nodrošinājumu. Pieņemot lēmumus par uzkrājumiem, ir svarīgi, lai indivīdi saņemtu pienācīgas izvēles iespējas. Tādējādi varētu definēt, kādas tieši ir iekārojamas pensijas iezīmes – ja tām trūkst zināmu būtisku īpašību, tas var ne tikai radīt nesapratni, bet arī izraisīt pazeminātu pensijas nodrošinājumu, piemēram, ja pāragra izņemšana noved pie uzkrājumu sarūkšanas vai ja no uzkrājumiem aktīviem netiek gūti ienākumi. Dalībvalstis var apsvērt uzticama pensiju konsultāciju dienesta izveidi, lai uzlabotu patērētāju izvēles iespējas.

(12)	<i>Vai ir pamats modernizēt pensijas produktu esošās minimālās informācijas izpaušanas prasības (piemēram, salīdzināmības nosacījumi, standartizācija un skaidrība)?</i>
(13)	<i>Vai ES vajadzētu izstrādāt vienotu pieeju automātiskajām izvēles iespējām attiecībā uz dalību un investīciju izvēli?</i>

4. ES PENSIJU STATISIKAS UZLABOŠANA

Dažādos valsts un ES līmeņa avotos pieejamos datus par pensijām varētu racionalizēt, lai paaugstinātu to salīdzināmību un panāktu ievērojamu izmaksu ekonomiju. Esošā starptautiskā darba (piemēram, ESAO) turpināšana un dažādas ES iniciatīvas, ES metodikas izstrāde pensiju statistikai varētu veicināt kopīgās politikas un regulējuma maiņas novērtējumu. Pensiju fondi ir svarīgi institucionāli investori un viņu investīciju lēmumi var ietekmēt finanšu stabilitāti. Iedzīvotāji varētu gūt labumu no apkopotas, precīzas statistikas par saviem pensijas ienākumiem no dažādiem avotiem. Pensionāri kā patērētāju grupa pieaug, un uzņēmumi varētu gūt labumu no uzticamas un savlaicīgas informācijas par kopējo izmantojamo ienākumu.

Turklāt varētu stiprināt netiešu saistību pārraudzību, lai labāk izvērtētu ietekmi uz sabiedrības pensiju shēmu finanšu stabilitāti gan valsts, gan privāto iestāžu pārvaldītās shēmās.

5. PENSIJU POLITIKAS PĀRVALDĪBAS UZLABOŠANA ES LĪMENI

Eiropai jāpalīdz meklēt atbildes uz iedzīvotāju jautājumiem par pensijām nākotnē un jāatgriežas pie tā, kā definēt stratēģiju, lai sniegtu atbilstošas, noturīgas un drošas pensijas, tostarp labāk izmantojot ES instrumentus.

Lai gan kopumā dalībvalstis ir atbildīgas par savu pensiju shēmu izstrādi un organizāciju, dažas īpašas, ar pensijām saistītas jomas atrodas tiešā ES kompetencē. Dalībvalstis arī atzinušas, ka strādāšana kopā ir efektīvāka un ka ES līmenis par pievienot vērtību, nemaz nerunājot par to, ka risināmie jautājumi visā ES ir līdzīgi un ka reformu politikai jābūt saskaņotai ar esošo sistēmu, piemēram, ar Stabilitātes un izaugsmes paktu un stratēģiju *Eiropa 2020*.

Minētās stratēģijas ietvaros ES piedalās ar tādiem pasākumiem kā pārraudzība, koordinēšana un savstarpēja mācīšanās. Kā paraugi minami paraugprakses apmaiņa, speciālistu veikta salīdzinoša novērtēšana, vienošanās par mērķiem un rādītājiem un salīdzināmas statistikas vākšana. ES regulējums aptver publisko pensiju sociālās nodrošināšanas koordināciju, darbavietu pensiju fondu noteikumus, pārvedamību un papildu pensiju tiesību aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā, kā arī noteikumus dzīvības apdrošināšanas uzņēmumiem.

Lai ES piedāvātu pienācīgu atbalstu valsts reformu centienos, politikas koordinēšanas sistēmai jāseko integrētai pieejai ar nolūku atspoguļot pensiju sistēmu pieaugošo sarežģītību. Turklāt, ņemot vērā pieaugošo ekonomisko un finanšu integrāciju, ES līmeņa regulējošais sistēma, kā arī laba savstarpēja ES līmeņa politiku un dalībvalstu politiku koordinācija kļūst aizvien nozīmīgāka.

Pensiju politika ir publisko iestāžu, sociālo partneru, nozares un pilsoniskās sabiedrības kopējs jautājums valsts un ES līmenī. Atbilstošu, noturīgu un drošu pensiju sasniegšanā un uzturēšanā ieguldījumu varētu sniegt kopīga platforma visu pensijas politikas aspektu pārraudzīšanai un integrētai pārvaldīšanai, pulcējot vienkopus visas ieinteresētās personas. Tādēļ Komisija vēlas izpētīt, kā to vislabāk sasniegt, lai atbalstītu ES plašākus ekonomikas un sociālos mērķus.

(14) *Vai būtu jāstiprina politikas koordinēšanas sistēma ES līmenī? Ja jā, kuri elementi būtu jāstiprina, lai uzlabotu pensiju politikas uzbūvi un īstenošanu, izmantojot integrētu pieeju? Vai platformas izveide visu pensijas politikas aspektu integrētai pārraudzīšanai būtu turpmāk veicamo pasākumu sarakstā?*

6. KĀ PIEDALĪTIES APSPIEŠANĀ

Komisija aicina visas ieinteresētās personas atbildēt uz Zaļajā grāmatā iekļautajiem jautājumiem, vienlaikus sniedzot papildu komentārus, līdz 2010. gada 15. novembrim aizpildot šeit pieejamo anketu tiešsaistē:
<http://ec.europa.eu/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=pensions>.

Tie, kuriem tīmeklis nav pieejams, atbildes var sūtīt pa pastu uz:

European Commission

Directorate-General for Employment, Social Affairs & Equal Opportunities

Green Paper on Pensions consultation

Unit E4

rue Joseph II

Office J-27 1/216

B - 1040 Brussels

Lūdzu ņemiet vērā, ka saņemtās atbildes, kā arī ziņas par to sniedzēju publicēs internetā, ja vien atbilžu sniedzējs neiebildīs pret savu personas datu publicēšanu, pamatojoties uz to, ka šāda publicēšana varētu kaitēt minēto personu likumīgajām interesēm. Tādā gadījumā atbildes var publicēt anonīmi. Citādi saņemtās atbildes nepublicēs, un to saturu neņems vērā.

SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCA UN STATISTIKAS PIELIKUMS

1. SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCA

Aizdevumu pret ķīlu shēma – termins, ko izmanto, lai apzīmētu gan procesu, gan produktus, kas ļauj mājokļu īpašniekiem nodrošināt ievērojamus vienreizējus maksājumus vai regulārus ieņēmumu maksājumus, izmantojot tam daļu no sava mājokļa vērtības, bet turpinot tajā dzīvot.

Aiziešanas vecums no darba tirgus – vecums, kurā persona reāli aiziet no darba tirgus. Datu pieejamības nolūkā aiziešanas vecumu no darba tirgus bieži izmanto kā aizstājlielumu reālajam pensionēšanās vecumam. Abi minētie vecumi var atšķirties, jo daži cilvēki aiziet no darba tirgus pirms aiziešanas pensijā, kamēr citi turpina strādāt pēc pensionēšanās. (Skatīt arī: Reālais pensionēšanās vecums).

Automātiskā iesaistīšanās – parasti attiecas uz darbiniekiem, kuri automātiski ir sava darba devēja pensiju shēmas dalībnieki un kuriem ir iespēja pēc pieprasījuma no tās izstāties.

Automātiski pielāgošanas mehānismi – parasti attiecas uz ieguvumu, tiesību un/vai iemaksu līmeņu pielāgošanu mainīgiem apstākļiem, piemēram, ekonomiskajai situācijai, finanšu tirgu atdevei vai ilgmūžības prognozēm.

Darbavietu shēmas – pensiju plāns, kurā piekļuve ir piesaistīta nodarbinātībai vai profesionālām attiecībām starp plāna dalībnieku un organizāciju, kas izveido plānu (plāna pārvaldītājs). Darbavietu shēmas var izveidot darba devēji vai darba devēju grupas (piemēram, nozares apvienība), vai darba vai profesionālās apvienības gan kopā, gan atsevišķi, kā arī pašnodarbinātas personas. Shēmas var tieši pārvaldīt pārvaldītājs vai neatkarīga organizācija (pensiju fonds vai finanšu iestāde, kas darbojas kā pensiju sniedzējs). Pēdējā no minētajiem gadījumiem pārvaldītājs vēl aizvien var būt atbildīgs par shēmas darbības pārraudzību.

Demogrāfiskās slodzes koeficients – sabiedrības daļa vecumā virs 65 gadiem, kas izteikta procentos no darbspējīgo iedzīvotāju skaita (parasti definēti kā personas vecumā no 15 līdz 64 gadiem).

Dzīves ciklu stratēģijas – investīciju stratēģijas, kuras izmanto garantētu iemaksu shēmās, lai samazinātu investīciju risku un nestabilitāti, pakāpeniski un automātiski samazinot shēmas dalībnieka investīciju risku, shēmas dalībniekam tuvojoties pensionēšanās laikam. (Skatīt arī: Garantētu iemaksu shēmas).

Fondētā shēma – pensiju shēma, kurā ieguvumu solījumi tiek finansēti no aktīvu fonda, kas izveidots un investēts, lai pildītu shēmas saistības attiecībā uz ieguvumu izmaksu, tiem pieaugot. Fondētās shēmas var būt gan kolektīvas, gan individuālas. (Skatīt arī: Paaudžu solidaritātes shēmas).

Gada rente – finanšu līgums, kuru pārdod dzīvības apdrošināšanas kompānija, piemēram, kas garantē fiksētu vai mainīgu ienākuma ieguvumu (ikmēneša, katru kvartālu, pusgadu vai ikgadēju) cilvēka(-u) (ikgadējā maksājuma saņēmēja) dzīves vai īpaša perioda laikā. Tas atšķiras no dzīvības apdrošināšanas līguma, kurā paredzēta līdzekļu izmaksa saņēmējam pēc apdrošinātās personas nāves. Gada rentes līgumu var iegādāties, maksājot pa daļām vai ar vienreizēju samaksu. Ieguvumus var sākt saņemt nekavējoties vai arī iepriekš noteiktā vēlākā

laikā, vai noteiktā vecumā. Gada rente ir paņēmieni, kā nodrošināt regulāru pensijas ienākumu personas, kas veikušas uzkrājumus garantētu iemaksu shēmā. (Skatīt arī: Garantētu iemaksu shēmas).

Garantētu iemaksu shēmas – pensiju shēmas, kurās ir noteikts iemaksu līmenis, nevis galīgais ieguvums – nav absolūta galīgā pensija. Garantētu iemaksu shēma var būt publiska, darbavietas vai personīga – atkarībā no shēmas noteikumiem iemaksas var veikt indivīds, darba devējs un/vai valsts. Pensijas līmenis būs atkarīgs no izvēlētās investīciju stratēģijas snieguma un no iemaksu līmeņa. Tādējādi individuāls dalībnieks ir uzņēmies investīciju risku un bieži pieņem lēmumus par risku mazināšanu. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Garantētu ienākumu shēmas – pensiju shēmas, kurās uzkrātie līdzekļi ir piesaistīti ienākumiem un nodarbinātības karjerai (dalībniekam ir aprēķināts un apsolīts turpmākās pensijas ieguvums). Parasti investīciju risku un bieži vien arī ilgmūžības risku uzņemas shēmas pārvaldītājs – ja netiek sasniegtas prognozes par atdeves likmēm un dzīves ilgumu, pārvaldītājam jāpalielina iemaksas, lai izmaksātu apsolīto pensiju. Ierasti šādas ir darbavietu shēmas. (Skatīt arī: Garantētu iemaksu shēmas).

Grāmatvedības rezervju pensiju shēma – grāmatvedības metode, ko daži pensiju shēmas pārvaldošie darba devēji izmanto pensiju solījumu finansēšanai. Summas tiek ievadītas shēmas pārvaldītāja bilanci kā rezerves vai uzkrājumi shēmas ieguvumiem. Dažus aktīvus var uzglabāt atsevišķā kontā ieguvumu finansēšanai, taču likumīgi vai līgumiski tie nav pensiju plāna aktīvi. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Individuālā pensijas shēma – piekļuve šīm shēmām nav atkarīga no darba attiecībām. Šīs shēmas izveido un tieši pārvalda pensiju fonds vai finanšu iestāde, kas rīkojas kā pensiju sniedzēja, bez darba devēju iesaistīšanas. Personas neatkarīgi iegādājas un izvēlas vienošanās materiālos aspektus. Neskatoties uz to, darba devējs var veikt iemaksas individuālajās pensiju shēmās. Dažās shēmās var būt ierobežots dalībnieku skaits.

Informācijas izpaušanas noteikumi – noteikumi, kuros paredzēts pensiju plānu un/vai pārraudzības iestādes dalībniekiem sniedzamās informācijas apjoms un veids, kā arī procedūra un periodiskums.

Institucionālais investors – vispārīgi attiecas uz tādu investoru grupu, kā pensiju fondi, apdrošināšanas sabiedrības, investīciju fondi un, atsevišķos gadījumos, bankas.

Izmaksas posms vai dekumulācijas posms – periods, kurā uzkrājumu posmā uzkrātos aktīvus izmaksā pensiju shēmas dalībniekam fondētā shēmā. Kā piemēru izmaksas posmam var minēt periodu, kurā tiek saņemts regulārs pensijas ienākums, iegādājoties gada renti. (Skatīt arī: Gada rente).

Karjeras vidējās izpeļņas shēma – garantētu ienākumu shēma, kurā konkrētā gadā nopelnītais nākamās pensijas ieguvums ir atkarīgs no dalībnieka ienākumiem minētajā gadā. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Kompensācijas likme - parasti attiecas uz pensijas ienākumu līmeņa rādītāju pēc aiziešanas pensijā un to izsaka kā personas ieņēmumu procentu pensijas sākuma brīdī vai kā vidējās izpeļņas procentu. Kompensācijas likmes nosaka, cik lielā mērā pensiju sistēmas ļauj tipiskiem darba ņēmējiem saglabāt savu līdzšinējo dzīves līmeni, aizejot pensijā.

Maksātspēja – pensiju shēmas aktīvu spēja segt shēmas saistības. Shēmas saistības ietver visus turpmākos pensijas maksājumus un tādējādi tai jābūt aprēķinātai ilgam laikam uz priekšu, tādējādi veicot nozīmīgas prognozes par ilgmūžību. Shēmas aktīvu vērtība ir atkarīga no izmantotā grāmatvedības standarta veida. Ja netiek uzskatīts, ka shēmai ir pietiekami augsts maksātspējas līmenis, tai jāapsver iespējas palielināt iemaksu līmeni vai samazināt tiesības, kur shēmas nosacījumi to pieļauj.

Minimālās ienesīguma garantijas – minimālais pensijas ieguvumu līmenis, ko izmaksā neatkarīgi no investīciju snieguma garantētu iemaksu shēmā.

Nosacījuma indeksācija – attiecas uz garantētu ienākumu shēmām, kurās indeksēto ieguvumu (parasti pārrēķināti, ņemot vērā inflāciju un algas) sniegšana ir atkarīga no shēmas investīciju finanšu snieguma. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Operacionālais risks - zaudējumu risks, ko rada neatbilstīgi vai kļūdaini iekšējie procesi, personāls un sistēmas, vai arī ārēji notikumi.

Paaudžu solidaritātes shēmas – pensiju shēmas, kurās ar pašreizējām iemaksām finansē pašreizējo pensiju izmaksas. (Skatīt arī: Fondētās shēmas).

Papildu pensijas shēmas – obligātas vai brīvprātīgas pensiju shēmas, kura nodrošina papildu pensijas ienākumus vispārējai pensiju shēmai.

Pārvaldītāja pienākums – attiecas uz pārvaldošā darba devēja spēju uzturēt pensiju fonda stabilitāti, vajadzības gadījumā sniedzot papildu finansējumu. Pienākums šajā kontekstā ļoti līdzinās jēdzienam “maksātspēja” kredītņēmēju nozīmē. Vienkāršojot - ja pensiju fondam ir deficīts, tad tas daudzējādā ziņā līdzinās vērtspapīru turētājam finanšu tirgus nozīmē. Ja investīciju ienesīgums nav pietiekams iztrūkuma segšanai, tad viss atkarīgs no uzņēmuma spējas veikt nākotnē papildu iemaksas.

Pārvedamība – tiesības pārvest uzkrātos ieguvumus un uzkrāto kapitālu no vienas pensiju shēmas uz otru, piemēram, uz jaunā darba devēja pensiju pārvaldīto shēmu.

Pašu fondi (obligāti) – nozīmē pensiju fondu papildu aktīvus virs fonda tehniskajiem noteikumiem, kas kalpo kā buferzona. Regulējumā parasti paredzēts, ka uz šiem aktīviem neattiecas nekādas paredzamas saistības, un tie kalpo kā drošības kapitāls, lai absorbētu plānotās un faktiskās peļņas un izdevumu starpību. Tos sauc arī par obligāto kapitālu. (Skatīt arī: Tehniskie noteikumi).

Pēdējās izpeļņas shēma – garantētu ienākumu shēma, kurā pensiju ieguvumu parasti balsta uz pēdējā gada vai dažu pēdējo gadu izpeļņu pirms aiziešanas pensijā. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Pensiju fondu pārvaldība – pensijas fonda darbība un pārraudzība. Pārvaldošā iestāde ir atbildīga par administrēšanu, bet var nodarbināt citus speciālistus, piemēram, aktuārus, turētājbankas, aktīvu pārvaldītājus un konsultantus, lai veiktu specifiskus darbības uzdevumus vai konsultētu shēmas administrāciju vai pārvaldošo iestādi.

Pensijas ieguvumu garantiju sistēma – kārtībā, kādā pensiju shēmu dalībniekiem vai ieguvējiem izmaksā kompensāciju pensiju fonda un/vai pārvaldošā darba devēja maksātnespējas gadījumā. Kā pensijas ieguvumu garantijas sistēmas paraugus var minēt

Pensions-Sicherungs-Verein Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit (PSVaG) Vācijā un Pension Protection Fund Apvienotajā Karalistē.

Pensiju hibrīdshēma – hibrīdshēmā pastāv gan garantētu iemaksu shēmas, gan garantētu ieguvumu shēmas elementi, vai arī vispārinot – risks ir sadalīts starp shēmas pārvaldītāju un ieguvējiem.

Pensiju līmenis – dažādu veidu pensiju shēmas parasti sadala divos, trijos, četros vai vairākos pensiju sistēmas līmeņos. Tomēr pastāv vispārpieņemta klasifikācija. Daudzās pensiju sistēmās izšķir valsts, darbavietas un individuālās pensiju shēmas vai arī obligātās un brīvprātīgās pensiju shēmas. Dalība darbavietas un individuālajās pensiju shēmās, kas parasti ir privātas pensiju shēmas, var būt obligāta vai brīvprātīga.

Pensionēšanās vecums – vecums, kurā pensiju shēmas dalībnieks ir tiesīgs saņemt pilnas pensijas ieguvumus.

Reālais pensionēšanās vecums – vecums, kurā indivīds reāli aiziet pensijā. Tas ne vienmēr sakrīt ar aiziešanas vecumu no darba tirgus vai pensionēšanās vecumu. (Skatīt arī: Aiziešanas vecums no darba tirgus; Pensionēšanās vecums).

Skaidras naudas bilances shēmas – shēma, kurā darba devējs garantē darbiniekiem pensijas iekrājumu, ko izmaksā, sasniedzot parasto pensionēšanās vecumu un par kuru darbinieki var iegādāties gada renti. (Skatīt arī: Pensionēšanās vecums. Gada rente).

Tehniskie noteikumi – saistības, kas atbilst no esošo pensiju līgumu portfeļa izrietošajām pensiju fonda finansiālajām saistībām. Skat. arī Direktīvas 2003/41/EK 15. pantu.

Uzkrājuma likme – likme, kura tiek izmantota turpmākam pensijas pieaugumam. To izmanto garantēto ienākumu shēmās un tā balstās uz shēmai piesaistītu formulu. Piemēram, pensijas uzkrājuma likme varētu būt 1,5 % no galīgās pensionēšanās algas par katru pensijas stāža gadu. (Skatīt arī: Garantētu ienākumu shēmas).

Uzkrājumu posms – periods, kurā tiek veiktas iemaksas un investīcijas garantētu iemaksu shēmā. (Skatīt arī: Garantētu iemaksu shēmas).

Valsts pensiju shēma – sociālās nodrošināšanas un līdzīgas valsts programmas, kuras pārvalda vispārējā valdība (t. i., centrālā, valsts pārvalde un vietējās pašvaldības, kā arī citas publiskā sektora iestādes, piemēram, sociālā nodrošinājuma iestādes). Valsts pensiju plāni tradicionāli ir bijuši paaudžu solidaritātes tipa plāni.

2. STATISTICAL ANNEX

Figure 1: Demographic structure of the population in 2008 and 2060

Figure 2: Old-age dependency ratios under different average exit age scenarios

Figure 3: Change in public pension expenditure as a share of GDP over 2007-60 (in percentage points)

Figure 4: Benefit ratios in EU Member States in 2007 and 2060

Figure 5: Change in theoretical replacement rates for an average wage earner retiring at 65 after 40 years career between 2006 and 2046 in percentage points

Figure 6: Standard pension eligibility age and average labour market exit age in EU-27

Figure 7: Overall, female and older workers employment rates in EU-27, 2000-2008, in percent

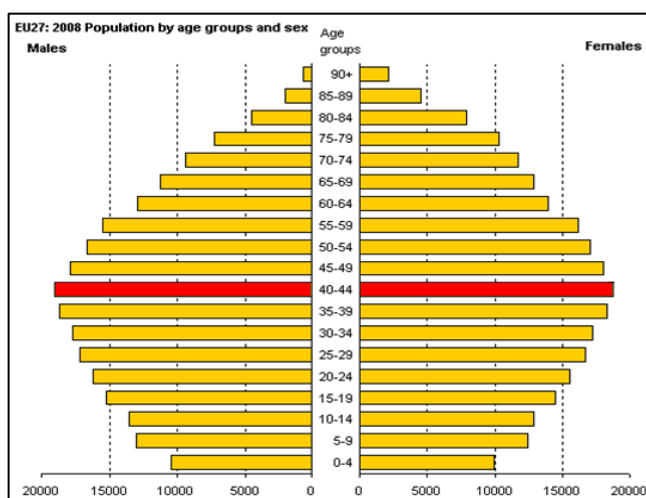
Figure 8: Pension benefit impact of shorter and longer working lives

Figure 9: Pension benefit impact of career breaks due to unemployment

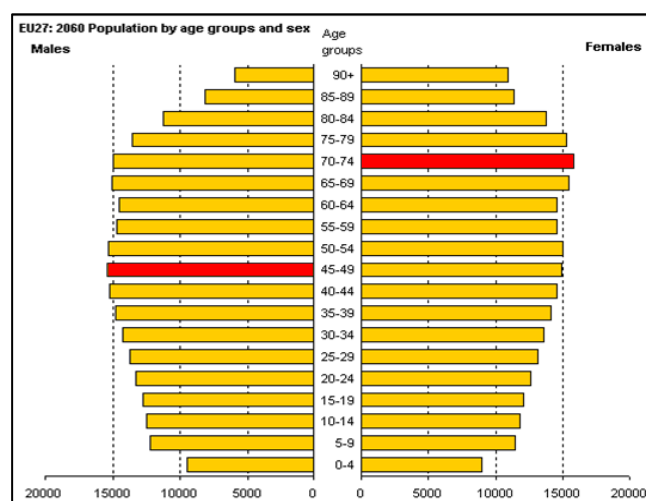
Figure 10: Increasing significance of funded pensions

Figure 1: Demographic structure of the population in 2008 and 2060

2008

2060

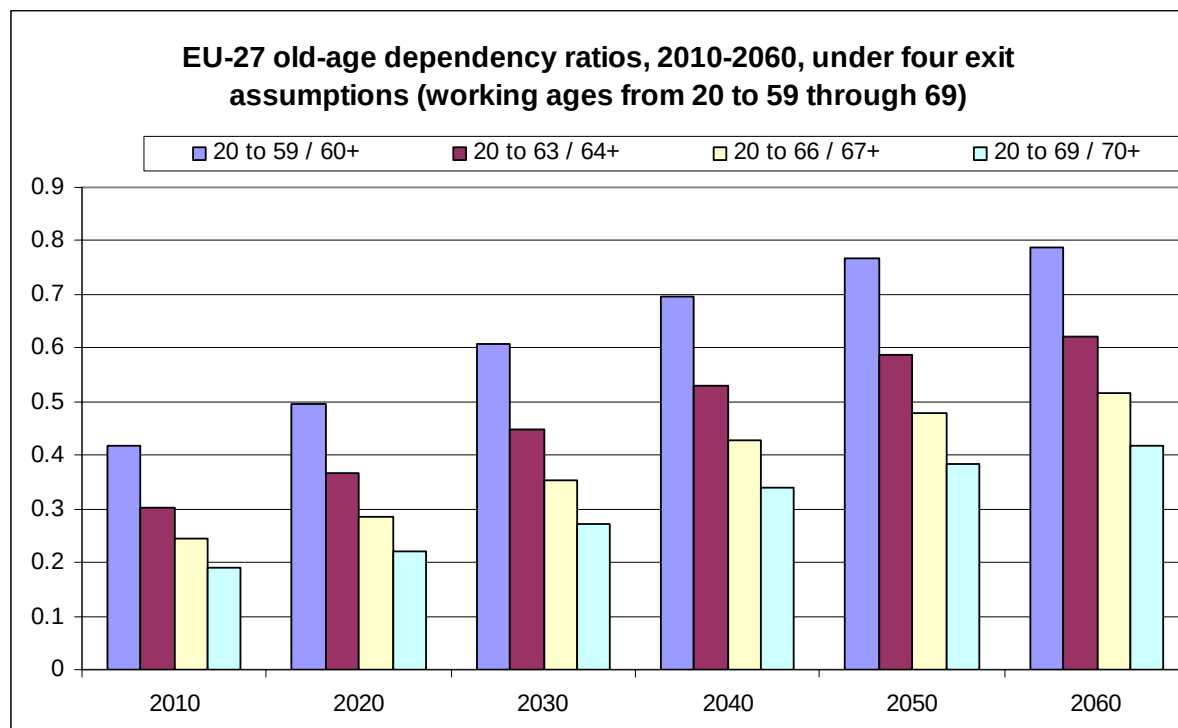

Source: Commission services, graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p. 9, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

Note: the red (dark) bar indicates the most numerous cohort.

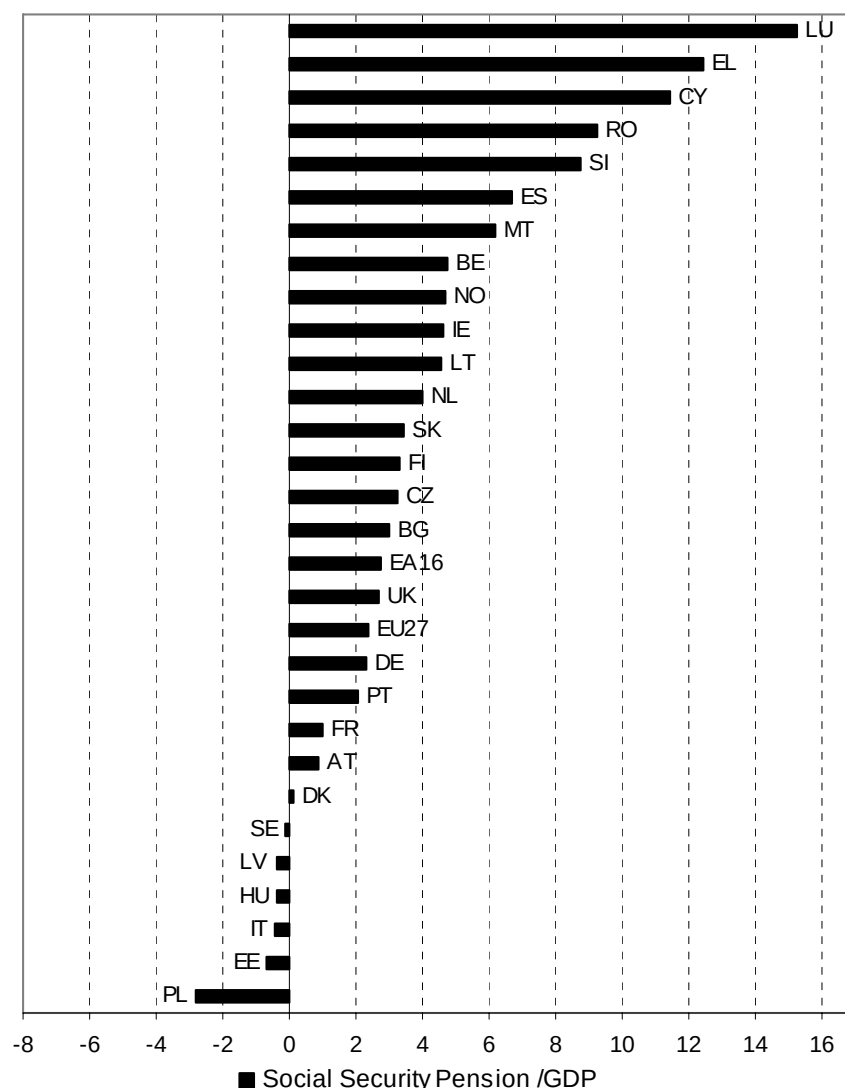
Figure 2: Old-age dependency ratios under different average exit age scenarios

In 2010, when it is assumed that people leave the labour market on average at age 60, the dependency ratio, i.e. the number of people of working age relative to the number of people above age 60, amounts to 5 to 2. If by 2040 people were to remain until 67 the corresponding ratio would stay constant and the increase by 2060 would far less dramatic than at lower exit ages. There would be no increase if the exit age would increase another 3 years between 2040 and 2060.

Source: Eurostat, Population Projections, 2008 data.

Figure 3: Change in public pension expenditure as a share of GDP over 2007-60 (in percentage points)

Source: Ageing report 2009, available at:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13782_en.pdf, data as updated at the Ageing Working Group in 2010.

Note: Hungary reformed its pension system in 2009. Following the reform, its impact was assessed through a peer review by the AWG, and endorsed by the EPC at their 22 February 2010 meeting. According to the revised pension projections, public pension expenditure is projected to decrease from 10.9% of GDP in 2007 to 10.5% of GDP in 2060, i.e. by 0.4 p.p. of GDP, compared with the projection in the 2009 Ageing Report, where an increase of 3 p.p. of GDP between 2007 and 2060 was projected.

Figure 4: Benefit ratios in EU Member States in 2007 and 2060

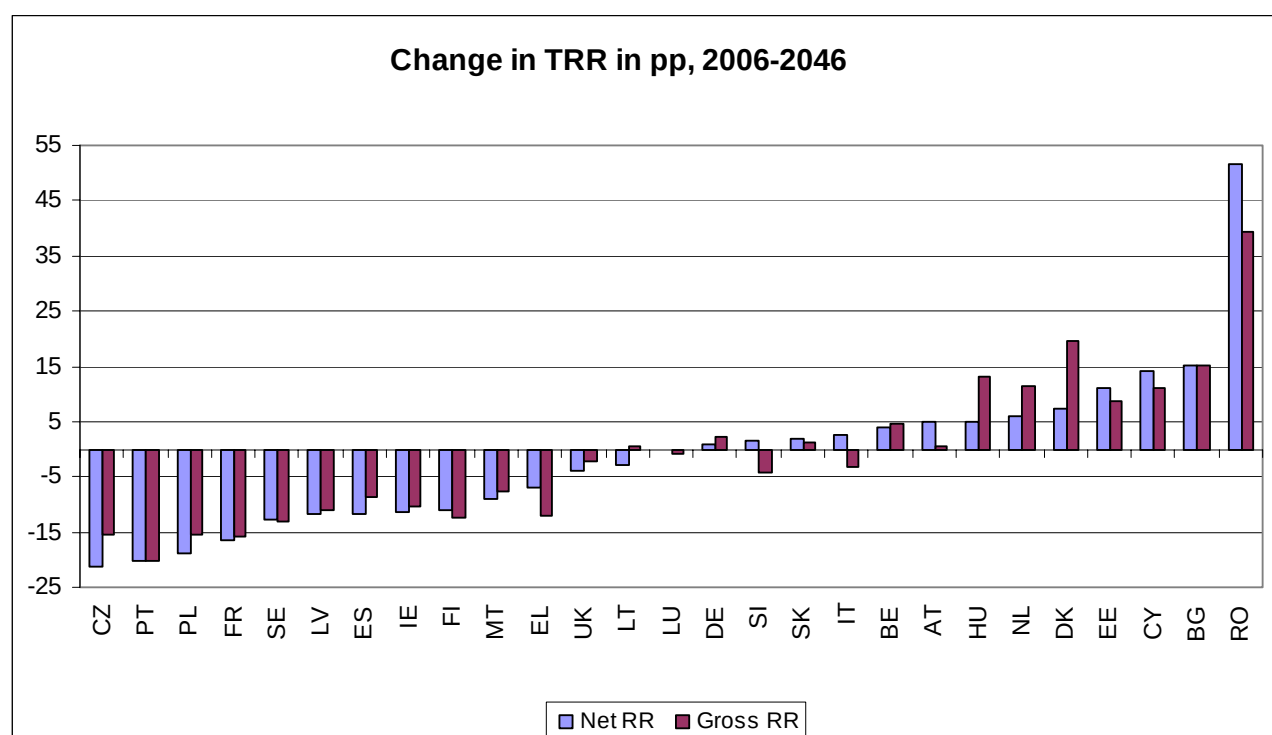
	Benefit Ratio (%)					
	Public pensions			Public and private pensions		
	2007	2060	% change	2007	2060	% change
BE	45	43	-4			
BG	44	36	-20	44	41	-8
CZ	45	38	-17			
DK	39	38	-4	64	75	17
DE	51	42	-17			
EE	26	16	-40	26	22	-18
IE	27	32	16			
EL	73	80	10			
ES	58	52	-10	62	57	-8
FR	63	48	-25			
IT	68	47	-31			
CY	54	57	5			
LV	24	13	-47	24	25	4
LT	33	28	-16	33	32	-2
LU	46	44	-4	46	44	-4
HU	39	36	-8	39	38	-3
MT	42	40	-6			
NL	44	41	-7	74	81	10
AT	55	39	-30			
PL	56	26	-54	56	31	-44
PT	46	33	-29	47	33	-31
RO	29	37	26	29	41	41
SI	41	39	-6	41	40	-2
SK	45	33	-27	45	40	-11
FI	49	47	-5			
SE	49	30	-39	64	46	-27
UK	35	37	7			
NO	51	47	-8			

Source: Ageing report 2009, available at:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13782_en.pdf.

Note: The 'Benefit ratio' is the average benefit of public pension and public and private pensions, respectively, as a share of the economy-wide average wage (gross wages and salaries in relation to employees), as calculated by the Commission. Public pensions used to calculate the Benefit Ratio includes old-age and early pensions and other pensions. Private pensions are not included for all Member States. Hence, the comparability of the figures is limited. The value of indicators might change as some Member States consider reforms of their pension systems (e.g. Ireland).

Figure 5: Change in theoretical replacement rates for an average wage earner retiring at 65 after 40 years career between 2006 and 2046 in percentage points

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates, "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", p.17, available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Note: Replacement rates are defined as the level of pension income during the first year of retirement as a percentage of individual earnings immediately before retirement. For countries with a projected drop in replacement rates it should be noted that the decrease can usually be counterbalanced by working longer.

It should be noted that EE, like other countries with a more positive evolutions in replacement rates (RO, BG and CY), start off from rather low initial levels of the rates.

Figure 6: Standard pension eligibility age and average labour market exit age in EU-27

There has been a more or less pronounced increase in the average exit age from the labour force of nearly all Member States between 2001 and 2008, with an EU27 average exit age of 61.4 years in 2008. For those countries with increasing pensionable ages until 2020 and beyond, the average exit age is expected to continue to increase. It appears that most countries are gradually moving to a universal pensionable age of at least 65, but countries such as DK, DE and UK have already legislated further increases in order to respond to continued advances in longevity.

Member State	Average exit age from the labour force in 2001	Average exit age from the labour force in 2008	Statutory retirement age for M/W in 2009	Statutory retirement age for M/W in 2020	Further increases in the statutory retirement age for M/W after 2020
Belgium	56.8	61.6*	65/65	65/65	
Bulgaria	58.4	61.5	63/60	63/60	
Czech Republic	58.9	60.6	62/60y8m	63y8m/63y4m	65/65
Denmark	61.6	61.3	65/65	65/65	67+/67+***
Germany	60.6	61.7	65/65	65y9m/65y9m	67/67
Estonia	61.1	62.1	63/61	63/63	
Ireland	63.2	64.1**	65/65	65/65 (66/66)	(68/68)
Greece	61.3°	61.4	65/60	65/60	65/65
Spain	60.3	62.6	65/65	65/65	
France	58.1	59.3	60-65	60/60	
Italy	59.8	60.8	65/60	65/60****	***
Cyprus	62.3	63.5*	65/65	65/65	
Latvia	62.4	62.7	62/62	62/62	
Lithuania	58.9	59.9**	62y6m/60	64/63	65/65
Luxembourg	56.8	:	65/65	65/65	
Hungary	57.6	:	62/62	64/64	65/65
Malta	57.6	59.8	61/60	63/63	65/65
Netherlands	60.9	63.2	65/65	65/65 (66/66)	(67/67)
Austria	59.2	60.9*	65/60	65/60	65/65
Poland	56.6	59.3*	65/60	65/60	
Portugal	61.9	62.6*	65/65	65/65	
Romania	59.8	55.5	63y8m/58y8m	65/60 (65/61y11m)	(65/65)
Slovenia	56.6°	59.8**	63/61	63/61 (65/65)	
Slovakia	57.5	58.7*	62/59	62/62	
Finland	61.4	61.6*	65/65, 63-68	65/65, 63-68	
Sweden	62.1	63.8	61-67	61-67	
United Kingdom	62.0	63.1	65/60	65/65	68/68
EU 27 average	59.9	61.4			

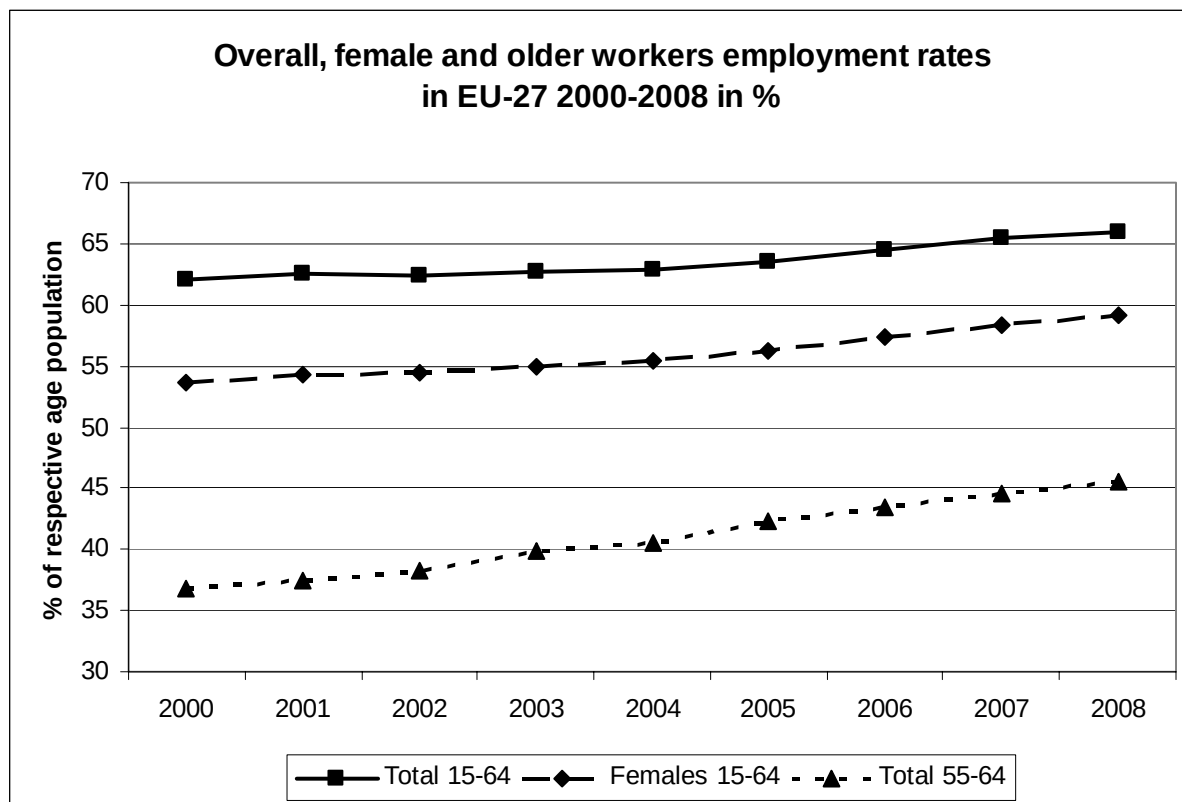
Source: Eurostat, MISSOC, Ageing Report, 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

Note: ° - 2002, * - 2007, ** - 2006, in brackets – proposed, not yet legislated, *** retirement age evolves in line with life expectancy gains over time, introducing flexibility in the retirement provision. **** For Italy 65/65 for civil servants, starting from 2018.

Sweden: guarantee pension is available from the age of 65.

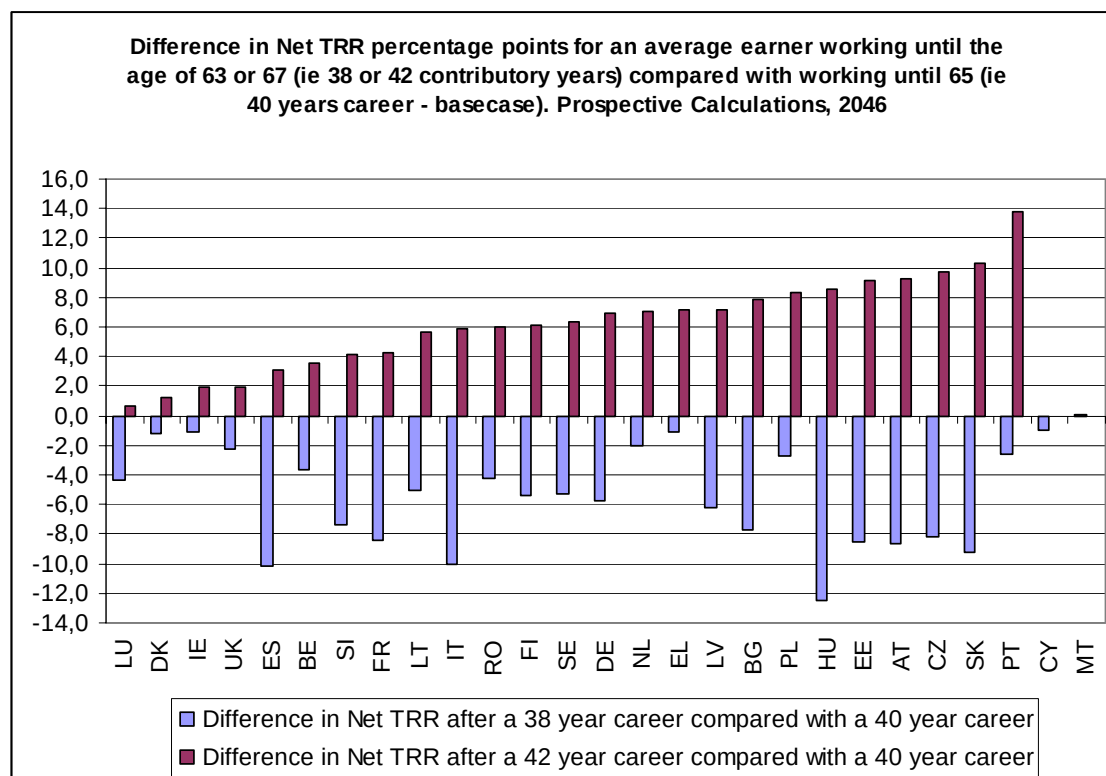
Romania: the National House of Pensions and other Social Insurance Rights.

Figure 7: Overall, female and older workers employment rates in EU-27, 2000-2008, in percent

Source: Eurostat, LFS annual data, graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p.10, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

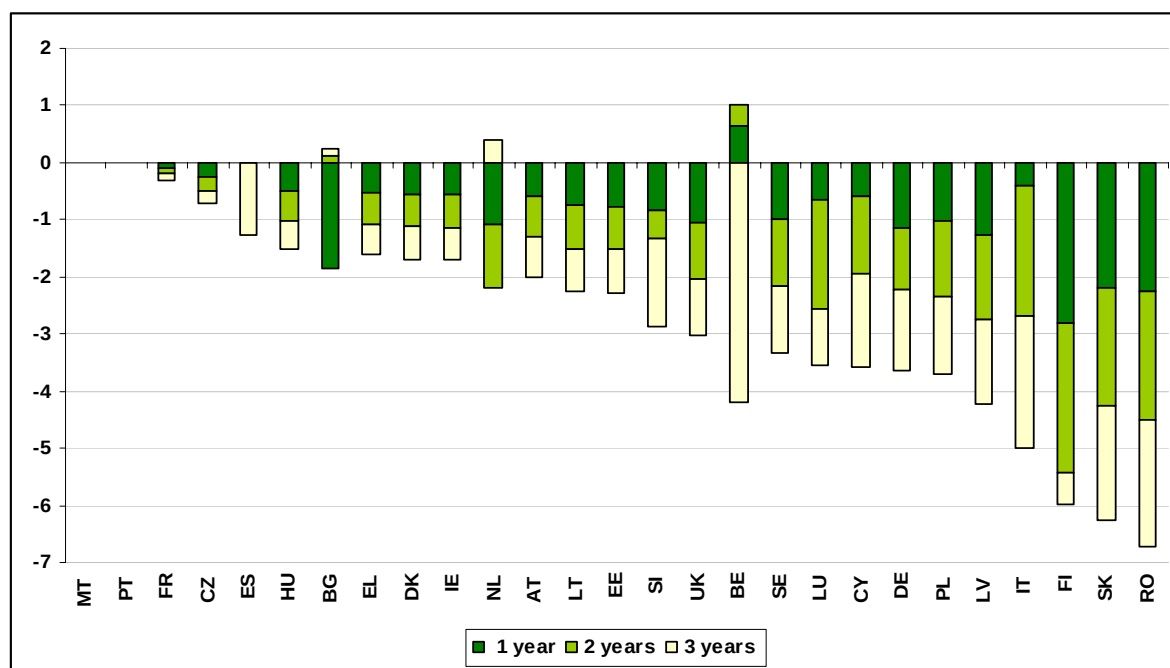
Figure 8: Pension benefit impact of shorter and longer working lives

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates (TRR), "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", p.22, available at:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Figure 9: Pension benefit impact of career breaks due to unemployment

Accumulated difference in net theoretical replacement rates for an average earner entering the labour market at 25 and retiring at the statutory retirement age with a 1, 2 or 3 year career break due to unemployment compared with no break*

Source: SOCIAL PROTECTION COMMITTEE/INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG). Graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p.50, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm

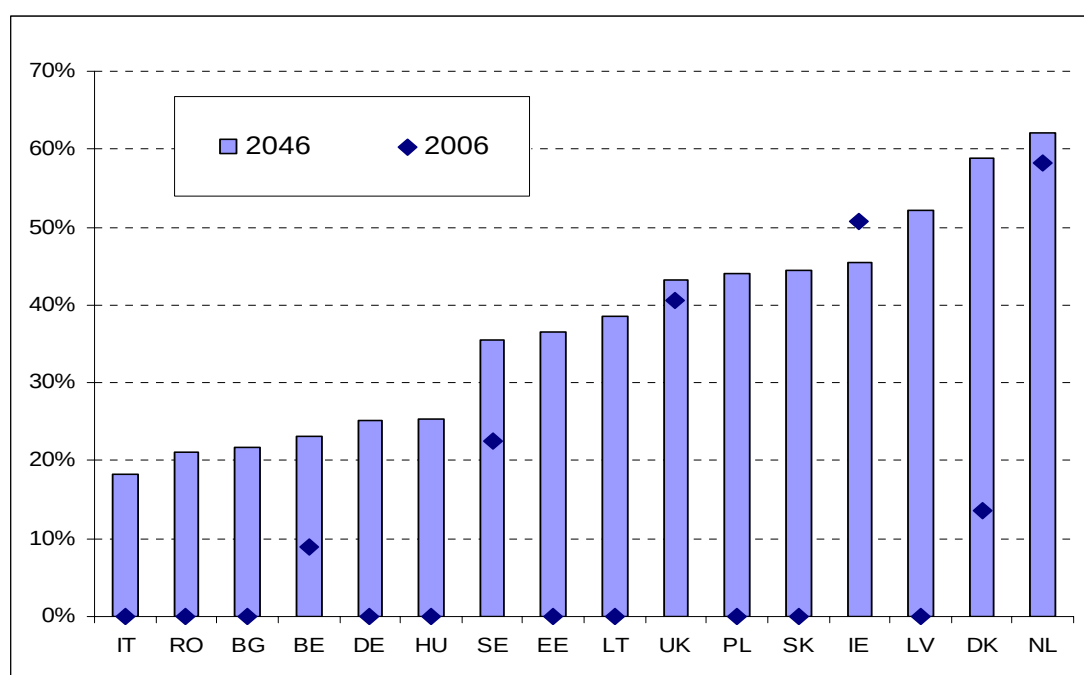
*The unemployment break is assumed to take place in the years just prior to old age retirement which is assumed here to be the statutory retirement age for men

Note: the values for MT and PT are equal to 0 and should not be interpreted as missing. The values are validated by Member States. Conditions of crediting unemployment breaks might have a positive impact on the replacement rate of a hypothetical worker in the base-case scenario, for whom values in the Figure are provided.

Figure 10: Increasing significance of funded pensions

This figure shows that for most of those countries represented, funded pensions will provide for a larger share of retirement income in 2046 than in 2006 as a result of pension reforms (measured by gross theoretical replacement rates).

Share of occupational and statutory funded pensions in total gross theoretical replacement rates in 2006 and 2046 in selected Member States

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates, "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", Annex – country fiches, available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Note: Data available only for a number of Member States